

TARTU ÜLIKOOL
Majandusteaduskond
Rahvamajanduse instituut

Tiina Samra

ERAMETSANDUSTOETUSED JA NENDE KASUTAMINE EESTIS

Bakalaureusetöö

Juhendaja: lektor Juta Sikk

Tartu 2012

Soovitan suunata kaitsmisele..... lektor Juta Sikk

Kaitsmisele lubatud “ “.....2012.a.

Majanduse modelleerimise õppetooli juhataja..... professor Tiiu Paas

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd,
põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

(töö autori allkiri)

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. ERAMETSANDUSE TOETAMISE ALUSED EESTIS	7
1.1. Metsanduse olemus ja metsade majandamise alused.....	7
1.2. Metsanduse toetamise vajalikkus ja eesmärgid	13
1.3. Erametsandustoetused ja nende saamise tingimused	17
2. EESTI ERAMETSANDUSE TOETAMISE ANALÜÜS	24
2.1. Eesti metsanduse analüüs	24
2.2. Eesti erametsandustoetuste kasutamise analüüs	30
2.3. Erametsaomanike hinnang toetusvõimalustele	35
KOKKUVÕTE	47
VIIDATUD ALLIKAD	50
Lisa 1. Euroopa Liidu riikide metsamaa osa riigi kogupindalast 2010. aastal.....	54
Lisa 2. Küsitlusleht metsaomanikule	55
Lisa 3 Intervjuu kava.....	61
SUMMARY	62

SISSEJUHATUS

Eesti on üks metsarikkamaid riike - metsaga on kaetud ligi pool Eesti maismaast ehk 2,2 miljonit hektarit. Paljud kinnistud on omandatud erastamise või pärimise teel ja puuduvad kogemused metsaga tegelemiseks. Et saada heaks metsaomanikuks, tuleb õppida ja aru saada, mida ja miks metsas tehakse. Seoses majanduskriisiga võib mõnigi metsaomanik ja tema perekond saada oma ainukese sissetuleku metsast ja oskuslikult majandades võib mets saada päästerõngaks kitsikuses vaevlevatele inimestele. Selleks, et ka järeltulevad põlved saaksid nautida metsade ilu ja võlu, peaksid tänased omanikud tegema samme selles suunas, et kõik oleks metsas tasakaalus ja toimetama metsas targalt.

Sellise koosluse saavutamiseks on vaja lahendada mitmeid probleeme, nagu näiteks metsanduslase informatsiooni kättesaadavuse puudus või üleküllus, otstarbekus, erametsandusele suunatud toetuste kasutamise võimalus, metsaühistuste tegevus erametsaomanike nõustamisel ja kaasamisel.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on anda erametsaomanike ja spetsialistide arvamustele tuginedes hinnang Eesti erametsanduses jagatavate toetuste kasutamisele. Toetuste all mõistetakse käesolevas töös enamasti erametsaomanikele suunatud rahalisi toetusi.

Bakalaureusetöö eesmärgini jõudmiseks on vaja lahendada alljärgnevad uurimisülesanded:

- selgitada metsanduse olemust ning iseloomustada Eesti metsandust;
- tuua välja metsade majandamise alused;
- anda ülevaade erametsanduse toetustest ja nende saamise võimalustest;
- empiirilistele andmetele tuginedes analüüsida Eestis kasutatavaid erametsatoetusi;

- viia läbi küsitlus erametsaomanike seas;
- viia läbi intervjuu Eesti Maaülikooli metsakasvatuse professori Hardi Tullusega; ühe Lääne-Virumaa piirkonna metsakonsulendiga ning ühe erametsaomanikuga;
- toetuste statistika, küsitlustulemuste ja intervjuude põhjal anda hinnang erametsanduses jagatavate toetuste kasutamisele.

Kuna erametsandusele on hakatud suuremat tähelepanu pöörama just viimastel aastatel, siis püüab töö autor välja selgitada, milliseid toetusi on metsaomanikud taotlenud ja kas need on olnud piisavad, et edukalt majandada oma metsas. Samuti peaks analüüs välja selgitama, millistes tegevustes oleks rohkem vaja toetusi eraldada ning milliste probleemidega puututakse kokku toetuste taotlemisel. Töö tulemused võiksid leida kasutamist eelkõige metsaomanike, toetuste väljatöötajate ja konsulentide informeerimisel ning protsessis tekkivate kitsaskohtade avastamisel ja kaardistamisel.

Töö esimeses teoreetilises osas käsitletakse metsanduse olemust ja üldisi metsade majandamise aluseid. Seletatakse lahti Eestis toimiv erametsandustoetuste süsteem, võrreldakse seda lähinaabritega, lähtudes juba läbiviidud uuringutest. Antakse ülevaade Eesti seadusandlusest selles osas, mis puudutab metsandust ja erametsanduse toetusi, samuti kehtivatest erametsatoetustest ja nende saamise tingimustest.

Töö teises osas kasutatakse statistilisi andmeid, et saada ülevaade Eesti metsandusest ja sellega seotud valdkondadest ning hinnatakse erametsandustoetuste kasutamist. Erametsaomanike hinnangu saamiseks kasutati ülevaateuurimust, s.t juhuslikult valitud vastajatele saadeti struktureeritud ankeetküsimustik, mis sisaldas etteantud valikvastustega küsimusi, hinnangu andmist ja lisati mõni avatud küsimus täiendavaks seletuseks. Valimiks olid erametsaomanikud, kellele saadeti küsitlused läbi metsakonsulentide ja tugiisikute, samuti jagati osad küsitluslehed paberkandjal erinevates maakondades otse metsaomanikele. Küsitluste läbiviimiseks kasutati interneti keskkonda www.connect.ee, andmeid töödeldi Exscelis. Samuti viidi läbi kolm poolstruktureeritud intervjuud, mille tulemusel saadi juurde väärtuslikku lisainformatsiooni antud töö jaoks.

Töö autor soovib tänada kõiki antud töö koostamisele kaasa aitanud inimesi, sh metsaomanikke, kes osalesid küsitluse täitmisel ning eriti sooviks tänada intervjuudes

osalenud inimesi, kes leidsid veidi rohkem aega, et anda edasi enda seisukohad antud teemaga seotud valdkonnas.

Eesti mets on Eesti Vabariigi üks suurimaid rikkusi, mida hästi majandades võib ikka ja jälle taaskasutada, parendada ning kasvatada. Samas peab arvestama sellega, et mets on selline loodusresurss, mis on inimkonnale ökoloogiliselt vajalik ja seda tuleb säilitada tulevastele põlvedele. Seega ei tohi metsas mõtlematult tegutseda ja metsa piiramatult raiuda, vaid peame arvestama metsa kui olulise loodusvara edasikestmise kasutamise võimalusi.

1. ERAMETSANDUSE TOETAMISE ALUSED EESTIS

1.1. Metsanduse olemus ja metsade majandamise alused

Ajaloost on teada, et Eestis hakkas mets kasvama ja levima peale mandrijää taganemist enam kui kümme tuhat aastat tagasi. Sel ajal vormis loodus ise metsa ja inimkäsi hakkas mõjutama metsade edasist käekäiku siis, kui mindi küttemiselt ja koriluselt üle põlluharimisele.

13. sajandi vallutuste eelsel ajal olid metsad külakogukondade ühisvalduses, mille sees võis metsakasutuse ulatus olla kogukonna liikmeile mõneti reglementeeritud (nt nn „kirveste“ arvu järgi) (Etverk, Meikar 2008: 24). 17. sajandiks olid metsad kasutusõiguse järgi jagunenud kolme peamisesse rühma. Suurimaks rühmaks olid Sigismund Augusti 1561. aasta privileegiga ühele omanikule kinnitatud erametsad, kus vähemalt teoreetiliselt oli omaniku kasutamissoigus piiramatu. Ühismetsad olid mitme omaniku ühiskasutuses. Siia kuulusid ka külade ühismetsad, mida võis kasutada ilma võõra abita ja isiklikuks vajaduseks iga külaelanik. Talude ühismetsad säilisid ka 18. sajandil, kuid seda püüti viia üha enam mõisa kontrolli alla. Külade mets ja talupoegade õigus metsamaterjale müüa säilis vaid üksikutes kohtades. Ühismetsades rakendatud põhimõtted leidsid käsitlemist ka mõisate vahel veel jagamata metsades. Kolmanda suurema rühmana eksisteerisid tavaliselt asustustest eemal asuvad maahärrale kuuluvad metsad. (Ibid: 25)

Väikemetsaomand hakkas Eestis kujunema alles 19. sajandi teisel poolel, kui peale talude massilisemat päriseksostmist tähendas see talupoegadest metsaomanike tekkimist. Kuna sel ajal elas valdav osa rahvastikust maal ning kütteks, tarbimiseks ja tööstuses kasutati enamasti puitu, siis vähenes sellel perioodil Eesti metsade pindala üsna kiiresti. Metsa kasutati selleaegset tavapärase elustiili silmas pidades üsna palju.

Tabel 1. Metsamaade jagunemine omandi kuuluvuse alusel (%-des)

Metsade jagunemine/ aasta	1918	1925–1927	1940
Riik	11	80	77
Talud	12	16	21
Mõisad	74	-	-
Muu	3	4	2

Allikas: (Etverk 2002:33) põhjal autori koostatud

Tabelis 1 on näha kuidas toimusid muutused metsamaade omamamises. 1918. aastal oli valdav osa mõisametsi, peale 1919. aasta maaseaduse vastuvõtmist mõisad riigistati ning koos selle protsessiga läksid üle riigile ka metsamaad. Hiljem jagati osa riigimetsast talunikele.

Peale Teist maailmasõda järgnes Eesti Vabariigi maadel Nõukogude Liidu okupatsioon. Sellel perioodil kollektiviseeriti suur osa eraomandist, mille tagajärjel osa põllumajandusmaast langes kasutusest välja ning metsastus. 1950. aastate lõpul algas ulatuslik metsamaade ja ka soode kuivendamine, mille tulemusena metsa kasv varem liigniisketel maadel paranes, osa soid aga metsastus (Eesti Metsandus....2010). Kõik see tõi kaasa metsasuse kiire kasvu.

Peale metsasuse kiiret kasvu viimase 60 aasta jooksul on Eesti metsade puidutagavara suurenenud enam kui 4 korda (Eesti metsandus.... 2011). Kas seda on teinud ka metsaomanike teadlikkus? Erinevat informatsiooni metsade majandamise kohta on tavapärastel antud edasi põlvest põlve, kuid vahepealsed metsade riigistamised kaotasid selle järjepidevuse. Infopuudusel võivad inimesed teha valesid otsuseid ja oma tegevusega teha rohkem kahju kui kasu. Samuti on informatsioonil selline omapära, et see on enamasti hajutatud ja ebatäiuslik. Osa informatsiooni koondub metsaomanike kätte ja teine osa jällegi spetsialistidele, seega on oluline info jaotunud ebaühtlaselt. Metsaomanik ise on oma vajadustest ja ka nende olulisusest kõige paremini teadlik.

Majandusteadlased on aastate jooksul jõudnud järeldusele, et kui funktsioneeriks täieliku konkurentsiga turg, siis üheks sellise turu olemasolu eelduseks on täielik ja sümmeetriline informatsiooni jaotus. Kuna täieliku informatsiooni hankimine on kulukas, siis tehakse tihti otsuseid infopuuduses. Info asümmeetria all mõeldakse

olukorda, kus otsuselangetajate käsutuses on puudulik informatsioon ja otsused tuleb langetada selle informatsiooni alusel.

Stefan Manna ja Henry Wüstemann toovad oma artiklis info asümmeetria kohta alljärnevat, et on üks asi, kui valitsus peab sekkuma siis, kui näeb ebaõiglast suhet turupartnerite vahel. Teine asi on siis, kui valitsus sekkub, sest teab paremini, mis võib suurendada kodanike kasulikkust (Mann, Wüstemann 2009: 280). Seetõttu on üsna ootuspärane, et erametsandust reguleerivad erinevad arengukavad, seadusandlused ja poliitikad. Ka tänane metsa majandamine on reguleeritud seadusandlusega ning erinevate kokkulepete ja arengukavadega, aluseks on Eesti metsapoliitika ja Eesti säästva arengu seadus. Samuti on arvestatud nii ÜRO (Ühinenud Rahvaste Organisatsioon), kui ka Euroopa Liidu keskkonnanõuete eesmärkide ning nende täitmiseks suunatud tegevuste järgimisest.

Peale Nõukogude Liidu lagunemist oli Eesti metsandussektor nagu ka teised tollased sektorid suurte muudatustega kohanemise ajajärgus. Peamised probleemid siis olid tasakaalu leidmine metsade kasutamises ja kaitses, erametsanduse toetamine ning arengu kiirendamine antud sektoris. Keskkonnaministeerium käivitas 1995. aastal metsanduse arenguprogrammi koostamise ja 1997. aasta suvel kiitis Riigikogu heaks Eesti metsapoliitika.

Riigi metsapoliitika kajastab eeskätt vajadust säilitada Eesti metsade kõrgeid ökoloogilisi väärtusi, liigilist ja maastikulist mitmekesisust, puistute looduslikku struktuuri. Kõike seda peab vaatama kooskõlas Eesti Vabariigi seadustega, keskkonnanõuete, globaalsete vaadetega. Samuti kajastab metsapoliitika ühiskonnale oluliste materiaalsete ja sotsiaalsete väärtuste jätkusuutlikkust. Eelnevad vaated ja tegevused ei tohi vähendada tulevaste põlvete võimalusi tarbida metsa poolt pakutavaid hüvesid.

Nimetatud eeltingimusi arvestades on metsanduse arengul kaks lahutamatu ja teineteisest tulenevat üldeesmärki (Eesti metsapoliitika....1997):

1) säästlik (ühtlane, pidev ja mitmekülgne) metsandus, mille all mõeldakse metsade ja metsamaade hooldamist ja kasutamist sellisel viisil ja sellises tempos, mis tagab nende

bioloogilise mitmekesisuse, tootlikkuse, uuenemisevõime, elujõulisuse ja potentsiaali praegu ning võimaldab ka tulevikus teisi ökosüsteeme kahjustamata täita ökoloogilisi, majanduslikke ning sotsiaalseid funktsioone kohalikul, riiklikul ja globaalsel tasandil;

2) metsade efektiivne majandamine, mille all mõeldakse kõigi metsaga seotud hüvede ökonoomset tootmist ja kasutamist nii lühi- kui ka pikaajalises perspektiivis.

Erametsaomanikud peavad jälgima samuti riigi üldist metsapoliitikat, samuti peab riik tagama selle, et seda oleks võimalik teha. Selleks organiseeritakse metsaomanike ühistegevust läbi erinevate organisatsioonide ning toetatakse seda eelkõige läbi planeerimise ja nõustamise. Metsapoliitika kohaselt riik toetab erametsaomanike pikaajalistele eesmärkidele suunatud tegevusi, pöörab tähelepanu puidu turustamise teenuste pakkumisele ja vastavalt vahenditele finantseerib metsaparandust.

Maksusüsteemi parendamiseks viiakse läbi täiendavaid uuringuid ning analüüse. Maksupoliitika arendatakse välja põhimõtetel, mis soodustavad erametsade tekkimist. Järelevalve seaduste täitmise üle keskendub eelkõige metsa taastamisele ja keskkonnakaitseliste nõuete järgimisele. (Eesti metsapoliitika....1997)

Eesti esimene metsaseadus võeti vastu alles 1934. aastal. Seaduses oli erametsandust puudutav osa jäetud pealiskaudseks, samas riigimetsade kasutamist oli kirjeldatud detailideni (Eesti metsandus....2010).

Teine ametlik metsaseadus võeti vastu peale taasiseseisvumist aastal 1993, mis küll tänaseks on asendatud uue versiooniga aastast 2006. Seadus reguleerib nii era- kui ka riigimetsade majandamist, metsanduse suunamist, korraldamist ning keskkonnale tekitatud kahju hüvitamist ja sätestab vastutuse seaduse rikkumise eest.

Metsaseaduse eesmärk on tagada metsade säästev majandamine ja ökosüsteemi kaitse. Nagu ka metsapoliitikas mõistetakse antud seadusega säästva majandamise all metsade elustiku mitmekesisuse, tootlikkuse, uuenemisevõimelisuse, majanduslikke, sotsiaalsete ja kultuuriliste vajaduste rahuldamist. Metsaseaduse alusel (Metsaseadus ... 2006) on mets ja metsamaa määratletud alljärgnevalt:

- ✓ mets on ökosüsteem, mis koosneb metsamaast, sellel kasvavast taimestikust ja seal elunevast loomastikust;

✓ metsamaa on maa, mis vastab vähemalt ühele järgmistest nõuetest:

- 1) on metsamaa kõlvikuna kantud maakatastrisse;
- 2) on maatükk pindalaga vähemalt 0,1 hektarit, millel kasvavad puittaimed kõrgusega vähemalt 1,3 meetrit ja puuvõrade liitusega vähemalt 30 protsenti;
- 3) metsamaaks ei loeta õuemaad, elamumaad, pargi, kalmistu, haljasala, marja- ja viljapuuaia, puukooli, aiandi, dendraariumi ning puu- ja põõsaistandike maad;
- 4) puu- ja põõsaistandik metsaseaduse tähenduses on puude ja põõsaste intensiivseks kasvatamiseks rajatud kasvukoht mittemetsamaal, kus puid ja põõsaid kasvatatakse regulaarse sagedusega ning majandatakse ühevanuselistena.

Jaanus Aun (2007: 28) on metsaseadusega kehtestatud piirangud kokku võtnud järgmiselt:

- ulukikahjustuste ning taimehaiguste ja -kahjustuste ennetamineomanik võib ise ja lubada teistel oma metsa majandada ainult õigusaktidega kehtestatud korras;
- metsaomanikul on raiesmike ja hukkunud metsaosade uuendamise kohustus;
- teatud lageraiete korral tuleb metsaomanikul enne raiet tasuda riigile metsauuendamise tagatisraha;
- enne metsatöödega alustamist peab metsaomanik esitama keskkonnateenistusele metsateatise ja raietöödega võib alustada siis, kui keskkonnateenistus on raie lubanud;
- metsa raiumise eeltingimuseks on metsamajandamiskava olemasolu. Kava võib koostada vastavat tegevusluba omav isik. Omanikul on õigus saada kava koostamiseks riigilt toetust;
- kui kava ei ole koostanud tegevusloaga metsakorraldaja, tuleks nn vana kava saata keskkonnateenistusse kehtestamiseks või tellida uus kava;
- kasvava metsa raieõiguse või metsamaterjali müügitehingust peavad nii müüja kui ostja teatama Maksu- ja Tolliametile;
- metsamaterjali vedamisel peab materjali omanik vedajale kaasa andma veoselehe;
- iga metsas raiet tegev isik peab suutma tõendada metsa raiumise õigust. Metsateatise koopia ja isikut tõendav dokument peab raiujal metsas kaasas olema.

1999. aastal alustas keskkonnaministeerium metsanduse arengukava koostamist, mis koostati kümne aasta peale ja tulenes Metsaseadusest ning Säästva arengu seadusest. Arengukavas määrati metsanduse arengu eesmärgid ning kirjeldati nende saavutamiseks vajalikke meetmeid ja vahendeid.

Metsanduse arengukava aastani 2010 koostamise ajal mõjutasid metsandust kõige enam erametsaomandi ning -omanike teke, samuti metsa- ja puidutööstuse hüppeline areng, metsakasutusega kaasnevate keskkonna- ja looduskaitseprobleemide tähtsustumine ning ühiskonna kasvanud huvid ja võimalused rääkida kaasa ning mõjutada metsaga toimuvat. Koostatava arengukava peamiseks teemadeks olid ressursikasutuse stabiliseerimine, metsanduse pikaajalise konkurentsivõime tagamine ning metsade kaitse tulemuslik korraldamine. (Metsanduse arengukava.....2010)

Antud arengukava eesmärgiks oli seatud riigi metsa- ja puidutööstuse rahvusvaheline konkurentsivõime arendamine, looduskaitse, ühiskonna heaolu parendamine. Sellest võis tuleneda Eesti metsanduse praegune olukord – metsavarud suurenevad, kaitstavate metsade osakaal suureneb, kuid metsanduse majanduslik ja sotsiaalne osa riigi majanduses väheneb.

Uue Metsanduse arengukava koostamist aastateks 2011–2020 alustati juba aastal 2009. Antud arengukava baseerub Euroopa Liidu metsanduse tegevuskaval, Eesti metsapoliitikal, Eesti keskkonnanähtekavade aastani 2030 ja selle tegevuskaval. 15. veebruaril 2011.a kinnitas Riigikogu uue Metsanduse arengukava aastani 2020, mille põhieesmärk on tagada, et Eesti Vabariigi metsad oleksid ka edaspidi mitmekesised, elujõulised ja tootlikud.

Põhieesmärgi täitmiseks on välja toodud mitmed mahukad tegevused. Metsauuendustöid tuleb teha vähemalt poolel uuendusraialadest, suurendada puidukasutust juurdekasvu ulatuseni ja võtta elurikkuse säilitamiseks kaitse alla vähemalt 10% metsamaa pindalast. Olulisel kohal on ka metsaomanike värbamine metsaühistutesse ja kasvatada läbi selle metsaühistute kaudu müüdava puidu mahtu. Arengukavas on märgitud, et metsade jätkusuutlikkuse tagab kõige paremini mõõdukas majandamine.

Eesti metsavarud võimaldaksid aastas raiuda kuni 22 miljonit kuupmeetrit puitu, soovitasid eksperdid esialgu piirduda mõõduka raiega ehk 12–15 miljoniga, mis on poole suurem kui 2009. aasta raiemaht. Raiemahu suurendamine aitab luua juurde töökohti nii metsamajanduses, transpordi kui ka metsatööstuse valdkondades. Arengukava kõigi tegevuste ja toetusmeetmete maksumus on 2011. aastal 14,3 miljonit eurot ning 2013. aastal 16,3 miljonit eurot. Metsasektori arenguks on alates 2015. aastast kavandatud 16 miljonit eurot aastas. (Metsanduse arengukava ... 2011)

Arendustegevusi ja siseriiklikke toetusmeetmeid rahastab valdavalt SA Keskkonnainvesteeringute Keskus (edaspidi: KIK), SA Erametsakeskus (edaspidi Erametsakeskus) ja Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (edaspidi: PRIA).

1.2. Metsanduse toetamise vajalikkus ja eesmärgid

Riikide metsanduse iseloomustamisel on alati olnud oluline roll sellel, kellele kuulub metsamaa. Enamasti jaotatakse metsamaa riigimetsaks ja erametsaks ning üsna mitmes riigis kuulub enamus metsa riigile ja eraomanduses on üsna vähe metsa. Riigimetsades on pika aja jooksul välja kujunenud kindlad reeglid, nõuded, kogemused, teadmised, võimalused, vajadused, väärtushinnangud jne. Erametsaomanike käitumine on tavapäraselt veidi tagasihoidlikum kuna nende teadmistepagas ning võimalused võivad olla rohkem piiratud.

Uues metsanduse arengukavas on metsaomandi kasutamist ja selle suunamist peetud üheks olulisemaks teemaks. Peamise tegevusena on arengukavas välja toodud kuni 5 ha metsamaaga kinnistute füüsilisest isikust omanike majandamispirangute vähendamine (Eesti erametsaomandi.....2011: 7).

Kuna metsade majandamine on väga pika tasuvusajaga, siis antud sektori toetamine riigi poolt on väga tänuväärne ja vajalik ning seda mitte ainult rahalises mõttes.

Grossmann-Stiglitz paradoks väidab aga, et kui turg oleks täiusliku informatsiooniga (kõik turul olev informatsioon peegeldub turuhindades), siis poleks mitte ühelgi

majandusagendil stiimulit omandada informatsiooni, millel turuhinnad baseeruvad. Aga kui kõik majandusagendid on informeerimata, siis tasub ühel agendil tegutseda selles suunas, et olla informeeritud. Seega, informatsiooniliselt efektiivset tasakaalu ei eksisteeri (Grossmann, Stiglitz 1980: 395)

Selleks, et luua turuosaliste vajadusi rahuldav informatsioonisüsteem peab lahendama eelkõige õiguslikud, organisatsioonilised ja finantsilised küsimused. Kui jagada informatsiooni paljude metsaomanike vahel tõstab see info väärtust. Selleks ongi riigi sekkumist vaja ühistuste moodustamise näol. Kui iga metsaomanik peaks ise otsima puidu turuhinda, turuülevaateid, õiguslike norme ja muud olulist infot metsa majandamise kohta, kulub selleks väga palju aega, lihtsam on see läbi ühistute ja metsakonsulentide tuua igale metsaomanikule võimalikult lähedale.

Samuti on turu normaalseks toimimiseks vaja, et mõlemad osapooled oleksid hästi informeeritud. Stiglitz oma paradigmade muutmise töös toob välja, et mõned inividid soovivad edastada teavet, mõned inividid ei soovi seda teha (kas siis sellepärast, et see informatsioon võib mõjutada teiste arvamust neist, või siis sellepärast, et teave võib mõjutada nende võimalusi). Mõlemal juhul inividid muudavad oma käitumist ja seeläbi ka turu toimist. See on põhjus, miks informatsiooni puudumisel on selline sügav mõju (Stiglitz 2002: 473). Tulenevalt info asümmeetriast erametsaomanikud ei soovi metsa realiseerida, kuna ei usalda ostjat, ei ole kindlad, milline on õiglane hind, kas mahud on õigesti mõõdetud, kas peale tööde teostamist jäetakse kinnistud rahuldavasse seisukorda. Sellise olukorra vähendamisel on jällegi metsaühistutel oluline roll, kuna omavad rohkem informatsiooni ning parematel juhtudel on neil kujunenud kindlad lepingupartnerid sarnaste tööde tegemiseks. Seega info asümmeetria vähendamisel tekib usaldus ja kindlustunne mõlemale osapoolele.

Teine suurem toetamise vajadus kujuneb ressursside jaotamises, täiendavalt infole on võimalik jaotada ka kapitali. Kuna on ka väikeseid ja killustunud erametsakinnistud, siis läheb tavapärastelt iga metsaomanik oma puudega üksi turule, tegemata koostööd naabritega. Liites väiksemad tehingud ühte oleks mastaabiefekti tõttu võimalus saada puuostjatelt kõrgemat hind. siin on jällegi võimalus metsaühistutel olla vahelülis ostajate ja müüjate vahel. Selline kordineerimine tugevdab turgu, aitab kaasa tõhusale konkurentsi tekkimisele ning seeläbi suurendab majanduskasvu. Seega koondudes

erinevatesse metsaühistutesse on võimalik kasutada ära kõikide liikmete kogemusi, informatsioonipuudulikus väheneb ja ühiselt müües või ostes on võimalik saada paremat hinda nii metsa müümisel, kui ka sisendite soetamisel.

Riigi metsa majandamise aluseks on poliitiline hea tahe ja tugev ühendus institutsioonide vahel. See saab toetuda pikaajalistele metsanduse õigusnormidele, omandiõigusele, usaldusväärsele ning asjakohase keskkonna loomisele, mis kõik aitab ergutada metsaomanikke tegutsemisele. (State of...2011: 98)

Tuginedes Keskkonnaministeeriumi tellitud 2011. aastal OÜ ForInfo poolt läbiviidud suuremahulisele uuringule (Eesti erametsaomandi...2011), on Eestis 2010. aasta seisuga 97 272 erametsaomanikku, kellele kuulub 1 010 788 ha metsamaad. Metsaomanikuks loetakse kõiki maaomanikke, kellel on vähemalt 0,1 ha metsamaad. Seejuures kuulub 93 271 füüsilisest isikust erametsaomanikule (96% koguarvust) 747 827 ha (74% erametsamaa kogupindalast) ja 4 001 juriidilisest isikust metsaomanikule (4% koguarvust) 262 960 ha (26% erametsamaa kogupindalast) metsamaad.

Sama uuringu tulemusel kavandasid füüsilised isikud 2010. aastal metsamajanduslikke töid 50 160 ha (52,6% metsamajanduslike tööde kogupindalast erametsades), mis moodustab 5,0% erametsamaa kogupindalast. Juriidilised isikud kavandasid töid 45 217 ha (47,4% metsamajanduslike tööde kogupindalast erametsades), mis moodustab 4,5% erametsamaa kogupindalast. Seega kavandasid juriidilised isikud oma metsamaadel tegevusi pindalaühiku kohta 2,6 korda suuremas mahus kui füüsilisest isikust metsaomanikud (Eesti erametsaomandi...2011: 30). Nendest andmetest võib järeldada, et erametsaomanikud kas siis informatsiooni puudusest või mõnest muust olulisest asjaolust teevad kordades vähem metsamajanduslikke töid. Tulenevalt sellest võib tulevikus kujuneda erametsaomanike metsade seisukord halvemaks kui juriidiliste isikute metsad.

Metsaühistutesse kuulub ainult väike osa erametsaomanikest, nii füüsilisi isikuid kui ka juriidilisi isikuid, mõlemaid alla 5,0% metsaomanikke koguarvust. Kokku kuulub ühistutesse seega 2582 metsaomanikku ehk 2,7% metsaomanikest, kellele kuulub 230 864 ha ehk 22,8% erametsamaa kogupindalast (Eesti erametsaomandi...2011: 39). Selline kuuluvus ühistutesse on ilmselgelt liiga madal. Selleks et ühistutel oleks huvi

rohkem liikmeid värvata, on alates aastast 2012 tõstetud ühistutele eraldatud toetuse saamise miinimumnõuet kuni 120 liikmeni (eelnevalt oli see piirmäär 80 liiget).

Antud uuringu põhjal saab väita, et füüsiliste isikute majanduslik aktiivsus on kordades väiksem, kui juriidiliste isikute oma. See võib tuleneda oskuste puudumisest metsas majandamisel, informatsiooni vähesusest või huvi puudusest. Seepärast on väga oluline ärgitada tegutsema just erametsaomanikud.

Selleks et saada aimu metsaomanike edasistest tegevusplaanidest, tellis Erametsakeskus OÜ-lt Eesti Metsakeskus „Metsaomanike kavatsuste uuring 2011“, mille lõpparuanne sai valmis 2012. aastal. Uuringu viis läbi OÜ Eesti Metsakeskus koostöös Eesti Maaülikooli Metsandus- ja maaehitusinstituudi metsakorralduse osakonnaga.

Uuringu põhieesmärgiks oli välja selgitada metsaomanike pikaajalised huvid ja lähiaja kavatsused, eelistused ning vajadused metsaomandi suhtes (Metsaomanike ..... 2012). Selleks viidi läbi metsaomanike ankeetküsitlus, mis hõlmas nii metsaühistute liikmeid kui ka, juhusliku valimi põhimõtteid silmas pidades, teisi metsaomanikke. Selleks saadi AS Andmevara vastavad kontaktid, mille kasutamise luba oli saadud Siseministeeriumist. Küsitluste vastuseid saadi kokku 268.

Küsitlusega hõlmati alljärgnevat teemasid, mille abil selgitati välja metsaomaniku profiil (looduskaitstjad, mittepuidulise toodangu omanikud, tööstuslikud tootjad, passiivsed omanikud, talumetsaomanikud):

- Metsaomaniku pikaajalised huvid;
- Metsaomaniku lähiaja kavatsused;
- Metsaomaniku vajadused seoses nõustamise ja koolitamisega;
- Metsaomaniku vajadus riiklikule toetusele;
- Metsaomaniku vajadus ühismajandamise ja puidu ühismüügi korraldamise järele;
- Metsaomaniku prioriteedid oma metsa kasvatamisel;
- Metsaomaniku huvid seoses jahindusega;
- Metsa avatus ühiskasutuseks;
- Puuistandike rajamise soovid;
- Metsanduse ja keskkonnakaitse vahekord.

Alljärgnevalt on refereeritud autori poolt selle uuringu põhitulemusi. Küsimusele, millised tegevused on tihedalt seotud metsaomanike pikemaajaliste eesmärkidega metsa majandamisel ja omamisel, olid üle poolte (60%) vastajatest täiesti nõus, et see tegevus on puidu omatarbeks valmistamine. Küsimusele, milliseid väärtuseid peetakse oma metsa puhul kõige olulistemateks, vastas veidi alla poole (40%) vastajatest, et see on puit. Metsaomanike lähiaja kavatsusi (5-aasta perspektiivis) uurides selgus, et üle 40% vastajatest teeb kindlasti hooldusraiet ja üle 40% kindlasti ei müü metsamaad. Metsaraiete otsuste tegemisel oli üle 50% vastajatest määravaks metsa seisukord. Toetuste vajaduste poolelt oli kõige rohkem märgitud metsateede ja kuivendussüsteemide rekonstrueerimis ning hooldust ja metsa uuendamist 50%. Info ja nõuandeteenuse kohta vastas 21% vastajatest, et nad ei ole üldse mingit nõu saanud.

Antud uuringust saab järeldada, et metsaomanike eesmärgid on tihedalt seotud väärtushinnangutega ja metsa üldise seisukorraga. Ei kujunenud välja väga erineva majandustegevusega grupe ja oluliseks kavatsuste elluviimise aluseks kujunesid muud asjaolud (metsa vanus, hind turul). Toetuste vajadus on kõige suurem suuremahulistele töödele ning infot ja nõuandeteenust võiks märgatavalt rohkem jagada.

1.3. Erametsandustoetused ja nende saamise tingimused

Toetused jagunevad rahastamise poolelt kaheks, on siseriiklikud toetused, mida rahastatakse täielikult Eesti riigi eelarvest ning on olemas ka Euroopa Liidu poolt eraldatud toetused. Euroopa Liidu toetused on Eesti maaelu arengukava 2007-2013 metsandusmeetmed (MAK), mis rahastatakse Maaelu arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) ning kaasfinantseeritakse Eesti riigi eelarvest.

Antud töös keskendutakse põhiliselt erametsaomanike toetamise võimalustele. Alljärgnevates tabelites 1, 2 ja 3 on toodud lühikokkuvõtte SA Erametsakeskus koduleheküljelt toetuste tutvustustest, mida ja kui palju toetatakse. Toetused on jagatud tabelitesse metsade majandamise ja parendamise, metsade säilitamise ja metsade kahjustamise ennetamise ja taastamise järgi.

Siseriiklike toetusi finantseeritakse Eesti riigi eelarvest ja vahendatakse läbi Erametsakeskuse. Erametsanduse toetuse taotlemine ja taotluse menetlemine ning maksmise kord kehtestatakse Metsaseaduse ja keskkonnaministri määruse alusel. Keskkonnaministri poolt välja antud määruses on avaldatud kokku üheksa erinevat siseriiklikku toetust, mis on suunatud metsaomanikele, -ühistutele või konsulentidele (Erametsakeskus...2012):

- 1) erametsaomanike nõustamise toetus;
- 2) erametsaomanike koolitamise toetus;
- 3) konsulentide koolitamine ja konsulentidele metsamajandamise valdkonnas kutsekvalifikatsiooni omistamise toetus;
- 4) metsa uuendamise toetus;
- 5) pärandkultuuri säilitamise toetus;
- 6) erametsaomanike metsa inventeerimise ja metsamajandamiskava koostamise toetus;
- 7) metsamaaparandustööde toetus;
- 8) metsaühistu toetus;
- 9) piirkondliku tugiisiku toetus.

Tabelis 2 on toodud ära metsade majandamisega seotud toetused. Need on need tegevused, mis kõige otsesemalt aitavad majandatava metsakinnistu väärtust tõsta ning parendada. Kuna neid toetusi on antud juba mitmeid aastaid, siis on need ka kõige aktiivsemalt kasutusel.

Tabel 2. Erametsade majandamise ja parendamise toetused Eestis aastal 2012

Toetuse liik	Toetuse määr	Toetavad tegevused
Erametsaomanike metsa inventeerimise ja metsamajandamiskavade koostamise toetus	100% tehtud kuludest, kuid mitte rohkem kui 1,5–13 eurot hektari kohta	* saab metsaregistrisse kantud inventeerimisandmete ja nende alusel koostatud metsamajandamiskava osas.
Metsa uuendamise toetus	kuni 80% soetuse kogumaksumusest; töödele 64–128 eurot hektari kohta	* metsakultiveerimismaterjali soetamine (v.a. metsapuuseemne soetamine); * maapinna ettevalmistamine; * metsaistutustööd; * metsapuutaimede hooldamine
Metsa majandusliku väärtuse parandamise investeeringutoetus	kuni 50% abikõlbliku kulu maksumusest, kuid piiratud toetuse maksimaalse suurusega 80–502 eurot hektari kohta erinevate tegevuste järgi	* hooldusraie kuni 30-aastases puistus; * kasvavate puude laasimine metsa; * metsa uuendamine metsa liigilise koosseisu parandamiseks; * metsatehnika ja metsatarvikute soetamine metsa majandusliku väärtuse parandamiseks; * ulukikahjustuste ning taimahaiguste ja –kahjustuste ennetamine
Metsamaaparandustööde toetus	metsamaaparandustööde toetuse määr on kuni 10 000 eurot taotleja kohta, maksimummäärad määratletud erinevate tööde põhisel	* maaparandussüsteemide uuendustööde kava koostamine; * kuivenduskraavide parendamine; * truubi uuendamine; * vee suunamine läbi kuivenduskraavi või eesvoolu, metsamaale; * tööde vastuvõtmise akti koostamine

Allikas: (Erametsakeskus 2012); autori koostatud.

Aastast 2012 lisandus metsamaaparandustööde toetus, mis oluliselt aitab parendada metsade olukorda. Seda toetust on metsaomanikud pikalt oodanud ja erinevates uuringutest on seda ka ära märgitud. Teisi toetusi oli võimalik taodelda ka eelnevatel aastatel. Tabelis 2 toodud toetuste kasutamine katab ära metsade majandamise alates metsamajandamiskavade koostamisest ja inventeerimisest kuni maaparandustöödeni, mis muidu on väga ressursse nõudev tegevus. Metsamajandamiskavade ja inventeerimise koostamine on üks esmaseid tegevusi, kui üldse alustada tegevusega metsas. Metsamajandamiskava annab ülevaate metsa olukorrast ning juhised edaspidiseks tegevuseks. Antud toetust on võinud taodelda üks kord kümne aasta jooksul. Metsa uuendamise toetus aitab kaasa metsade uuendamisele, ehk siis keskkonnasõbralikumaks, efektiivsemaks ning taastootlikumaks majandamiseks. Metsa majandusliku väärtuse parandamise investeeringutoetus aitab parendada konkurentsivõimet, läbi metsade liigiliste koosseisude parandamise, metsade

majandamise tulususe tõstmise, ressursside mitmekülgse kasutamise ja haiguste ennetamise. Metsamaaparandustööde toetus võimaldab metsa majandusliku kasutamise parandamist, parendades metsamaa veerežiimi ja juurdepääsu tingimusi.

Tabelis 3 on kokkuvõtvalt toodud erametsade säilitamise ja piiratud majandustegevusega või keelatud majandustegevusega seotud toetused ja eraldatud määrad.

Tabel 3. Erametsade säilitamise toetused Eestis aastal 2012

Toetuse liik	Toetuse määr	Toetavad tegevused
Pärandkultuuri säilitamise toetus	kuni 80% abikõlblikest kuludest	* metsamaal paiknevad pärandkultuuri objekti korrastamise, hooldamise, säilitamise, tähistamise, sellele avalikkuse ligipääsu tagamise, eksponeerimise, kaardistamise ja arhiivimaterjalide kogumisega seotud kulud; * konsulendi hinnang; * omatöö
Vääriselupaiga säilitamise leping	sõlmitakse leping SA Erametsakeskusega tähtajaga 20 aastat	* metsaomanik, kellel on kuni seitsme hektari suuruse pindalaga kaitset vajav ala – vääriselupaik. Hüvitatakse metsaomanikule metsakasutuse kitsendustega põhjustatud kahjud ja kulud.
Natura 2000 alal asuva erametsamaa kohta antav toetus	toetuse määr Natura 2000 piiranguvööndis või hoiualal asuva ühe hektari metsaala kohta 60,08 eurot hektari kohta aastas, sihtkaitsevööndis 109,93 eurot hektari kohta aastas	* aidata kaasa Natura 2000 aladel asuva erametsamaa säästvale kasutusele, kompenseerides erametsaomanikele Natura 2000 metsaalade majandamisel kaitsepiirangute tõttu saamatajäänud tulu.

Allikas: (Erametsakeskus 2012); autori koostatud.

Metsade säilitamine võimaldab meil ka tulevikus jälgida metsade loomulikku arengut. Pärandkultuuri säilitamise toetus aitab tagada pärandkultuuri säilimist ja võimaldab avalikkusele tutvustada erinevaid objekte. Vääriselupaiga säilitamine aitab hoida ohustatud, ohualdiste või haruldaste liikide esindatust metsades. Natura 2000 toetus on Natura 2000 võrgustiku alal asuva erametsamaa säästev kasutus, kompenseerides erametsaomanikele Natura 2000 metsaalade majandamisel saamata jäänud tulu. Natura ala koosneb (Keskkonnaministeerium....2012):

- sihtkaitsevööndist, kus on keelatud majandustegevus, kaitse-eeskirjaga võib lubada koosluse kujundamist vastavalt kaitse-eesmärgile;
- piiranguvööndist, kus on lubatud säästev majandustegevus, uuendusraiate tegemine on piiratud;
- hoiualadevööndist, kus on keelatud metsaraie, kui see võib ohustada ala kaitse-eesmärkide säilimist ning kohustada võib kindlaksmääratud ajal metsaraiet tegema ning selleks kindlaksmääratud tehnoloogiat kasutama.

Eelpool nimetatud toetused tabelis 3 on nn toetused, mida riik kompenseerib, et võimalikult vähe või üldse mitte teatud aladel metsatöid tehtakse. Antud toetused on küll tänuväär, kuid metsade tootlikkust need ei tõsta.

Järgnevas tabelis 4 on toodud erametsade kahjustamise ennetamise ja taastamise toetuste tingimused.

Tabel 4. Erametsade kahjustamise ennetamise ja taastamise toetused Eestis aastal 2012

Toetuse liik	Toetuse määr	Toetavad tegevused
Metsatulekahju ennetamise investeeringutoetus	60%-80% abikõlbliku kulu maksumusest	* tuletõrje veevõtukoha, veevõtukohale juurdepääsutee ning selle juurde kuuluva sõiduvahendi peatuskoha korrashoidmine; * tuletõkestusriba või – vööndi rajamine ja korrashoidmine; * suitsetamis- ja lõkketegemiskoha rajamine ja tähistamine; * tuleohumärgi ja –plakati soetamine ja paigaldamine ning tuletõrje veevõtukoha ja veevõtukohale juurdepääsutee tähistamine.
Kahjustatud metsa taastamise investeeringutoetus	kuni 90% abikõlbliku kulu maksumusest, torm või tulekahju ei tohi olla toimunud varem kui 01.01.2007	* uue metsakultuuri rajamine; * looduslikule uuenemisele kaasaaitamiseks maapinna ettevalmistamine; * rajatud metsakultuuri hooldamine

Allikas: (Erametsakeskus 2012); autori koostatud.

Tabelis 4 on toodud toetused, mis on mõeldud metsatulekahju ennetamiseks, kasutatakse üsna vähe. Samas võimaldaks toetuse kasutamine keskmise ja suure tuleohuga metsaga maakondades (Harjumaa, Ida-Virumaa, Põlvamaa, Lääne-Virumaa, Pärnumaa, Tartumaa, Võrumaa, Läänemaa ja Valgamaa) ennetada võimalikku kahju. Erametsaomanik peab tagama tasuta juurdepääsu suitsetamis- ja lõkketegemiskohtadele

ja transpordivahendite peatuskohtadele ning tuletõrjevee võtmiseks tuletõrje veevõtukohtadele. Kahjustatud metsa taastamise investeeringutoetuse peamine eesmärk on loodusõnnetuste ja tulekahju poolt kahjustatud metsa tootmispotentsiaali taastamine.

Toetuse saamiseks peavad toetuste taotlejad ja toetused ise vastama Erametsakeskus nõukogu poolt kehtestatud ja Metsaseadusest tulenevatele nõuetele. Nendes nõuetes on toodud taotluste taotlemise ja menetlemise täpsemad alused ning need kinnitatakse iga aasta uuesti, seetõttu võivad toetuste tingimused olla aastati veidi erinevad. Korras määratakse ka SA Erametsakeskus poolt toetuse määramise, maksmise ja tagasimaksmise otsuse, taotluse rahuldamata jätmise otsuse ning muud taotlejale toetuse andmisega seotud otsuste tegemise protseduur ning kontrollide läbiviimise kord (Erametsanduse....2012).

Rahalise toetuse eraldamine ja kulude kompenseerimine on kindlasti enamikele metsaomanikest vajalik, kuid samas on riik eraldanud ka nn mitterahalisi toetusvõimalusi. Seda just erinevate infopäevade, seminaride, õpikodade, lühiajaliste koolituste ja muude ürituste korraldamisega. Metsaomanikule on eraldatud 15 tunni ulatuses tasuta nõustamist. Selline tegevus peaks tagama metsaomanike teadlikkuse kasvu ja julgustama võtta ette samme, mis pikas perspektiivis tasuvad ära nii omanikule, kui ka ühiskonnale.

Toetudes OÜ Kristing Kapital poolt koostatud võrdlevale analüüsile, siis Lätis, Leedus, Poolas - puudusid ajavahemikul 2008-2009 siseriiklikud metsanduse toetusmeetmed. Eestis, Soomes, Rootsis ja Tšehhis on siseriiklikud metsanduslikud toetusmeetmed rakendatud ning igas riigis peegeldavad need võrdlemisi selgelt valitsevaid poliitilisi prioriteete metsanduse suunamisel (EL-i liikmesriikide.....2010: 16). Tuginedes eelpool mainitud analüüsile, toob töö autor välja olulisemad jooned erinevate riikide toetusmeetmetest.

Nii on näiteks Eestis kümnest esiletoodud siseriiklikust toetusmeetmest koguni kuus suunatud metsaomaniku teadlikkuse suurendamisele, nõuandesüsteemi tugevdamisele ja metsaomanike ühistegevuse edendamisele.

Soomes on siseriiklikud toetusmeetmed laias laastus jaotunud kolme valdkonna vahel. Toetatakse jätkusuutlikku puidutootmist, mille all mõistetakse nii metsa tootlikkuse suurendamiseks vajalikke tegevusi, nagu metsauuendamine ja noore metsa hooldus, kui ka tootmiseks vajaliku infrastruktuuri, nagu metsateed, maaparandussüsteemide korrashoidu ja arendamist. Teise valdkonnana toetatakse bioloogilise mitmekesisuse säilitamist ja metsaökosüsteemide majandamist, mille raames toetatakse nii otseselt loodusväärtusi suurendavaid tegevusi kui ka metsade rekreatiivset funktsiooni toetavaid ettevõtmisi. Kolmanda valdkonnana toetatakse erinevaid tasuvusuuringuid, eksperimente, juuremädaniku ennetustööd ja energiapuidu varumist ning hakkimist.

Rootsis rakendatud siseriiklikud toetusmeetmed peegeldavad riigi metsapoliitika peamist postulaati, et tootmisega seotud tegevusi riiklikult üldjuhul ei toetata ning toetusi makstakse ainult looduskeskkonda parendavate või ühiskondlikke hüvesid tootvate tegevuste eest.

Tšehhis on kasutusel 12 siseriiklikku toetusmeetet, mis on teatud määral sarnased Eestis rakendatud toetustele. Nii toetatakse Tšehhis väikemetsaomanike ühendusi, metsamajandamiskavade ja metsamajandamissoovituste koostamist, väikemetsaomanike nõustamist seadustest tulenevate nõuete osas ja ka metsaomanike koolitamist. Praktiliste toetustena on rakendatud pinnast parandavate puuliikide kultiveerimise toetus, metsa uuendamise, kultuuri hooldamise ja valgustusraie toetus, tulvavete ohjamise ning üleujutuste vältimise toetus. Täiendavalt toetatakse ka teatud jahimajanduslikke tegevusi, nagu näiteks söödapõldude rajamist jms.

Üks oluline aspekt toetuste taotlemisel ja kasutamisel, millega tuleb metsaomanikul arvestada, on tulumaksu tasumine kasuna saadud tulult. 2012. aastal jõustus uus seadus, mis lubab metsaomanikul tehingult saadud tulult, järgneva kolme aasta jooksul teha mahaarvamisi, mis on seotud metsamajandamistöödega. Muudetud seadus ütleb, et kui metsa majandamise kulutus on tehtud toetuse arvel, siis seda kuluna näidata ei saa ja seda kulu ei saa ka müügitulust maha arvestada (Aitsam 2012: 78). Seega peaks toetuste ja tulu taotlemisel kaaluma, kas tehing on mõistlik või mitte.

2. EESTI ERAMETSANDUSE TOETAMISE ANALÜÜS

2.1. Eesti metsanduse analüüs

Eesti pindala on 4,523 miljonit hektarit, sellest on Maa-ameti andmetel maaregistris seisuga 28.02.2012 registreeritud 88,1% maad (Maaamet..2012). Metsa kasvab Eestis umbes 2,2 miljonil hektaril (Olukorrast... 2011). Statistilise metsainventeerimise 2010 järgi kuulub Eesti metsamaast riigile 40% ja erametsaomanikele 45% ning omand on määratlemata 15% metsamaast (Keskkonnaministeerium...2012). Riigimetsa Majandamise Keskuse (edaspidi: RMK) aastaraamat 2011 andmetel on riigile kuuluva metsamaa suurus 0,831 miljonit hektarit. Sellest 17% metsa on rangelt kaitstavad ja nendes metsades ei majandata. 19% metsa majandatakse osaliselt, eesmärgiga keskkonnaseisundi kaitsmine ja 64% metsades majandatakse puidu tootmise ja tulu teenimise eesmärgil (RMK ....2012: 38). Riigimetsa haldab ja majandab RMK.

Erametsaomanikke on 93 272 isikut (Eesti erametsaomandi... 2011: 12). Seega on rahvastikust pea 7% inimesi seotud metsamaa omamisega ja nende käes on meie riigi üks olulisemaid rikkusi nii majanduslikus, sotsiaalses kui ka looduslikus mõttes. Nendest 2 811 metsaomanikku kuulub erinevatesse metsühistutesse ning neile on kõige kiiremini kättesaadav uus informatsioon nii toetuste, muudatuste jm asjaajamise kohta, teisteni on vaja jõuda mõnel teisel viisil.

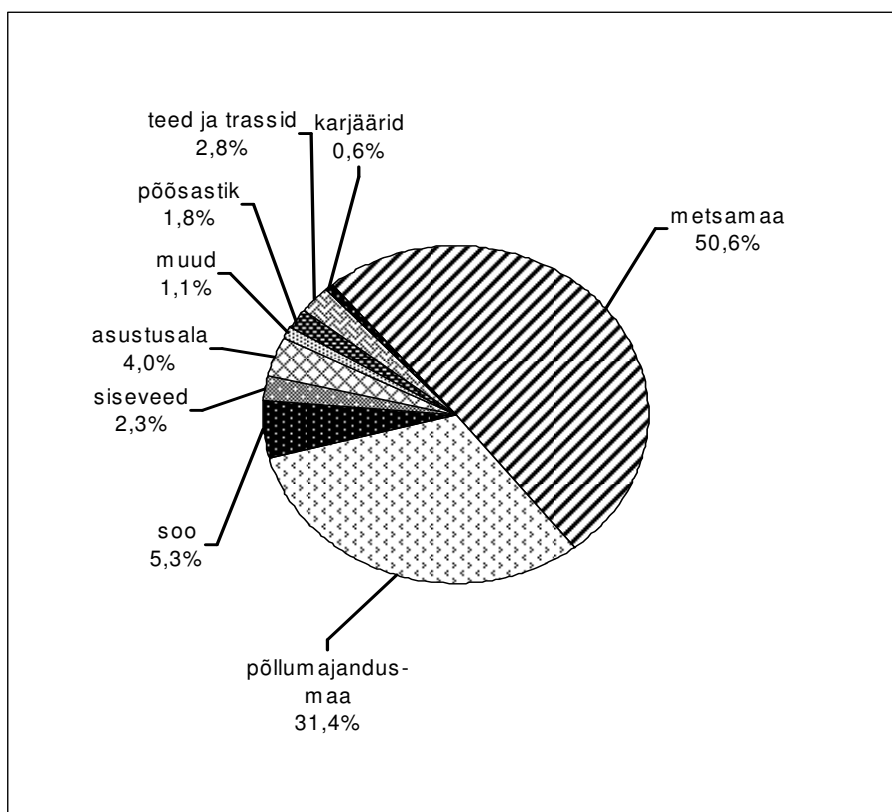
Metsamaa katab Euroopa Liidu pindalast ca 40%. Metsa pindala kasvamine on suurem, kui raiemahud. Selline trend on alates 1950. aastast ja on tingitud mitmetest teguritest. Mitmed riigid on laiendanud oma metsade osakaalu läbi metsaistutamise põllumaadele, mida enam ei harita. See positiivne areng toob Euroopa Liitu esile võrreldes paljude teiste maailma piirkondadega, kus metsaressursside vähenemine on jätkuvalt probleem. (The EU forest...2007)

Võrreldes Eestit Euroopa Liidu riikidega metsasuse poolest, siis on Eesti väarikal viiendal kohal, olles tagapool vaid Soomest, Rootsist, Lätist ja Sloveeniast. (vt. lisa 1). Metsasus on viimase kuuekümne aasta jooksul oluliselt tõusnud, kuna paljud põllumaad on metsastunud ning vahepealsetel aastatel ei olnud eriti aktiivsed metsaraided tegema (Eesti metsandus...2011)

Saamaks ülevaadet kogu Eesti metsavarudest on alates 1999. aastast käivitatud statistiline metsainventeerimine (edaspidi: SMI). SMI on süstemaatiline valikuuring, kus väikese raadiusega (7m, 10m, 20m) ringproovitükkidelt kogutud andmete alusel tehakse üldistus kogu Eesti metsade kohta. SMI andmed näitavad samuti metsade vananemist ja mahtu (Mäerand 2011: 2).

Joonisel 1 on toodud Eesti üldpindala jagunemine kategooriate järgi.

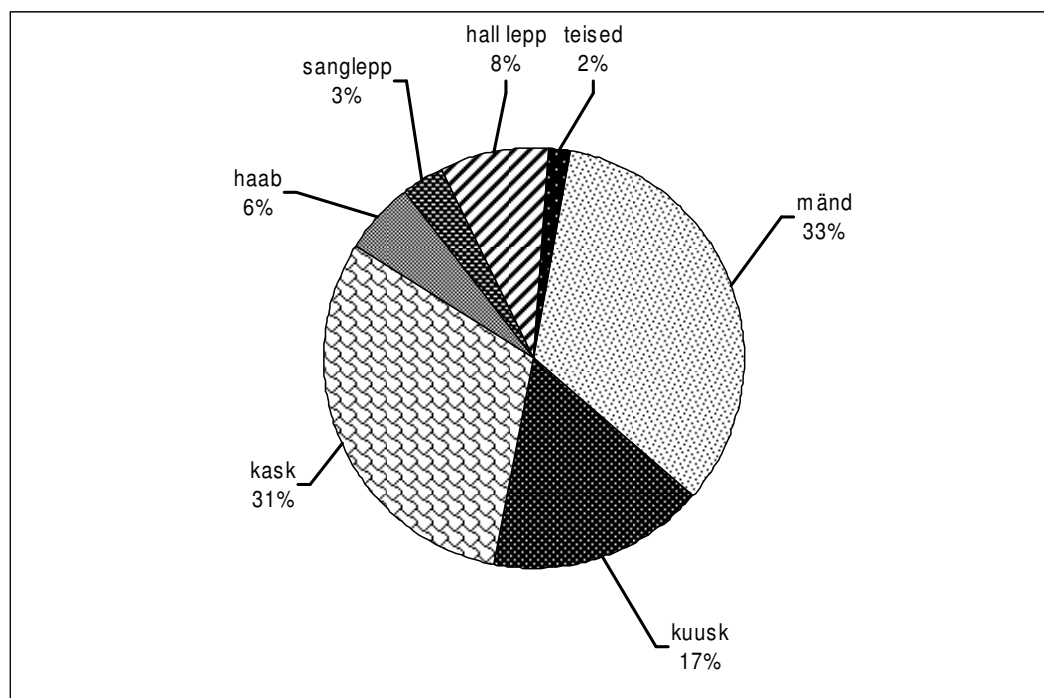

Joonis 1. Eesti pindala jagunemine kategooriate järgi.

Allikas: (Aastaraamat... 2012: 17); autori koostatud.

Nagu jooniselt 1 näha on, siis natuke üle poole moodustab Eesti pindalast (ilma Peipsi järve) metsamaa. Metsamaast 94% ehk siis 2,1 miljonit hektarit on kaetud metsaga.

Joonisel 2 on toodud ära Eesti metsade jagunemine enamuspüüliikide lõikes, millest lähtub, et männikuid on metsamaa pindalast kõige rohkem üle kolmandiku (748,2 tuhat hektarit), järgnevad kaasikud samuti veidi üle kolmandiku (677,3 tuhat hektarit) ja kuusikud 359,9 tuhande hektariga. Kuna haab ja lepp tunduvad vähem atraktiivsetena metsaomanikule, siis nende osakaal on ka väiksem. Samuti on need püüliigid enamasti looduslikult nn ise kasvavad, seega ei ole nende liikide uuendamisega väga palju vaeva nähtud.

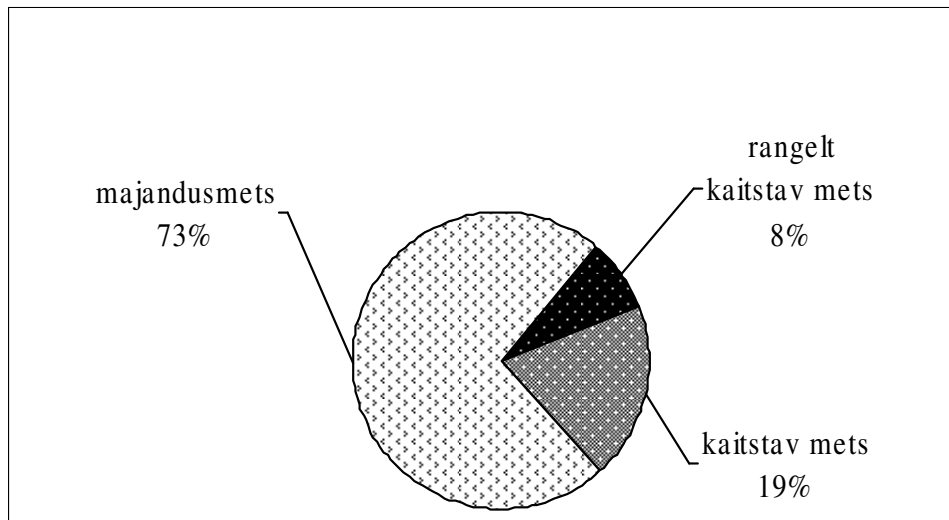

Joonis 2. Eesti metsamaa pindala jagunemine püüliikide järgi.

Allikas: (Aastaraamat...2012: 19); autori koostatud.

Püüliikide osakaalu mõjutab metsavaru kasutamine ja looduslikud tingimused ning nende muutus. Viimasel kümnendil on enam kasutust leidnud kuuse- ja männipuistud. Oluliselt vähem on raiutud haaba ja halli leppa, mistõttu vanemates puistutes nende osakaal võrreldes männi ja kuusega suureneb. Statistilise metsainventeerimise andmetel moodustavad küpsed haavikud 66% haavikute kogupindalast, hall-lepikute puhul on vastav näitaja 59% (Eesti on metsariik...2011).

Astudes 2004. aastal Euroopa Liitu, tuli Eestil ühineda ka Euroopa Liidu looduskaitsesüsteemiga, mis tähendas paljudele metsaomanikele teadasaamist, et nende mets või osa metsast on määratud kaitsealaks ja seal kehtivad tegevuspiirangud. Praegu on Eesti kaitstavate metsade osakaalu osas Euroopas 10. kohal, jäädes alla Kesk-Euroopa riikidele, kus metsi on vähe ja kus eesmärk pole metsandusest tulu teenida. Kolmandik Eesti metsadest on erinevate kaitserеžiiimidega metsad ja selle osakaaluga oleme peajagu ees oma naaberriikidest. Näiteks on Lätis 19,5%, Leedus 18,7%, Rootsis 12,3%, Venemaal 10,7% ja Soomes 7,2% metsadest kaitse all (Eesti on....2011). Kuni 2009. aastani jagunesid metsad tulundus-, kaitse- ja hoiu-metsadeks. Alates 2010. aastast klassifitseeritakse metsi majandusmetsadeks (endine tulundusmets), kaitstavateks metsadeks (endine kaitsemets) ja rangelt kaitstavateks metsadeks (endine hoiu-mets). Majandusmetsade majandamine toimub metsaseaduse ja selle alusel kehtestatud õigusaktide alusel. Kaitstavates metsades majandada üldjuhul ei saa. Jooniselt 3 on näha erinevate režiimidega metsamaade osakaal Eesti metsadest. See üks kolmandik, kus majandamiseks on oma eeskirjad ja määru-sed, jäävad sõltuvaks väga pikaks ajaks riigi toetustest ja poliitilistest otsustest.

Joonis 3. Eesti metsamaa jaotus erinevate kaitserеžiiimide järgi.

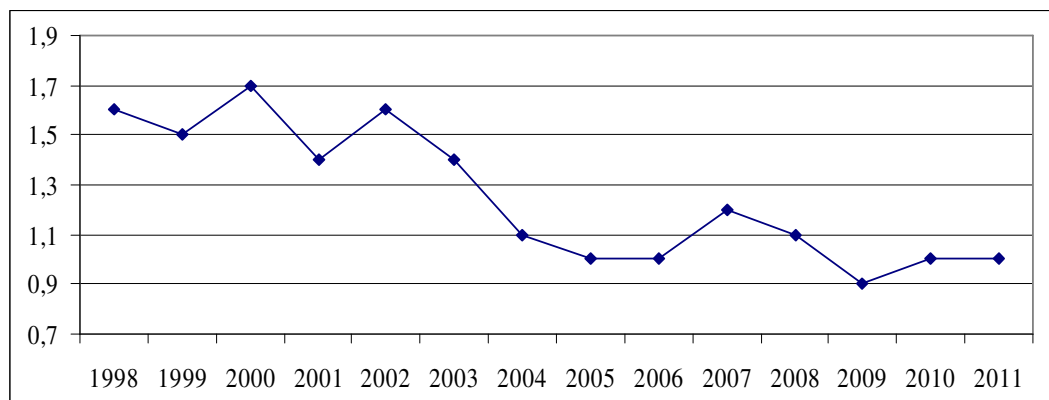
Allikas: (Pärt 2010: 14); autori koostatud.

Kaitstavate metsade majandamisele on looduskaitse- või metsaseaduse alusel sätestatud täiendavaid piiranguid. Näiteks kalda piiranguvööndis on ainsaks piiranguks

lageraielangi suurus, mis ei või ületada kahte hektarit. Kaitsealade piiranguvööndis võib aga uuendusraie olla üldse keelatud või on lubatud turberaie nii pika ajaperioodi jooksul (40 aastat), et osades kasvukohatüüpides puudub sellel sisuline mõte, sest metsa uuenemine ei ole tagatud. Rangelt kaitstavate metsadega on kõik selge, majandustegevus ei ole seal lubatud. Omaette rühma moodustab vääriselupaik, mis riigimetsas on kaitstud seaduse jõuga (sisuliselt range kaitse), kuid mida erametsas kaitstakse metsaomaniku ja riigi vahel sõlmitud lepingu alusel. Leping on sõlmitud väikese osa erametsas paiknevate vääriselupaikade kaitseks. (Pärt 2010: 14)

Eestis on metsa osakaal viimastel perioodidel kasvanud ja loodetavasti selline tendents ka jätkub. Küll on olnud kuulda metsaomanike nurinat piirangutega majandamisel. Võib-olla peaks riik muutma või korrigeerima neis piirkondades mõningaid tegevusi või hoopis pakkuma asendusmaad.

Läbi aegade on mets andnud tööd ja leiba paljudele inimestele ning olnud osaks kogu riigi rikkuse kasvatamisel. Samas on jooniselt 4 näha, et otseselt metsanduse osakaal hõivesektorina on aasta-aastalt vähenenud. 2009. aastal oli otseselt metsanduses hõivatuid ainult 0,9% töötajaist. Küll on kahel viimasel aastal hõivatute osakaal tõusnud ja jäänud pidama 1% juurde.

Joonis 4. Metsandusega hõivatute osatähtsus %-s kogu Eesti hõivatute tegevusaladest
Allikas: (Statistikaameti ...2012), autori koostatud.

Kindlasti on üks hõivatute arvu vähenemise asjaoluks see, et metsatehnika areng on olnud selle aja jooksul märkimisväärne, rohkem automatiseeritud ning nõuab aina vähem inimtööjõudu. Muidugi peab arvestama ka neid aastaid, kui metsamajanduses ei

olnud eriti aktiivne turg. Samas on mets üks Eesti olulisemaid loodusrikkusi ning sealt saadakse märkimisväärsel hulgal tooret tootmiseks, nii puidu-, paberi- kui ka mööblitööstusesse, mis kokku annavad Statistikaameti andmetel töötab enam kui 5% töötajaist metsandussektoris. Puidu-, paberi- ja mööblitööstus (420,8 miljonit eurot) moodustas töötlevast tööstusest (2,0 miljardit eurot) 20,6%, kogu lisandväärtusest 3,4%, metsamajandus moodustas lisandväärtusest 1,3% (156,9 miljonit eurot) (Aastaraamat Mets...2012). Metsandus ja metsatööstus on olulised tööandjad just Eesti maapiirkondades ja väikeasulates. Statistikaameti andmetel suurem osa Eesti metsanduse ja metsatööstuse toodangust eksporditakse, kusjuures Eesti ekspordib järjest enam suurema väärtusega kaupu. Järjekindlalt on kasvanud puidust ehitusdetailide, puitmööbli ja puitehitiste (majade) tootmine ja eksport. Põhiliselt eksporditakse toodang Soome, Rootsi, Saksamaale, Norrasse ja Suurbritanniasse. Kui riik toetaks Eesti metsaomanike oma tootmise rajamisel, kus kasutatakse kohaliku puitu, andes sellele suurema lisandväärtuse ja suunatakse eksporti, siis väheneks väljaveetava puidu osakaal. See aitaks kaasa metsade majandamise jätkusuutlikkusele, toorainevarude säästlikumale kasutamisele. Samuti aitab kohaliku puidu kasutamise suurendamine vähendada vihmametsade hävitamist ning läbi selle on võimalik anda Eesti riigil oma panus kliimamuutuste protsessi. Sellest kõigest tulenevalt on metsal suur osatähtsus just keskkonna seisukohalt. Mets kasvab puiduna, seob süsinikku, toodab hapnikku ja pakub puhast elukeskkonda ning on oluline tooraine.

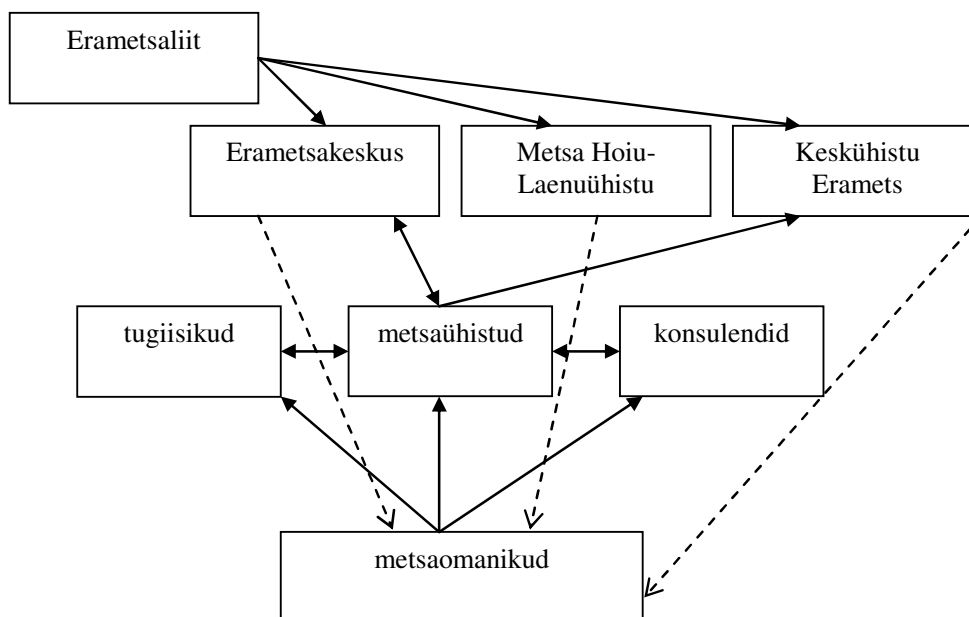
Euroopa Liit on seadnud eesmärgiks suurendada taastuva energia osakaalu aastaks 2020 20%-ni kogu energiatarbimisest (Euroopa ...2009), selle täitmisel on jällegi suur osakaal metsas toimuval. Nimelt peaksid liikmesriigid edendama olemasoleva puiduvaru suuremat kasutuselevõtmist ja uute metsandussüsteemide väljatöötamist.

Tulenevalt direktiivist peab Eesti tagama, et taastuvenergia osakaal moodustab energia lõpptarbimisest 25%, sh transpordis kasutatavates kütustest peavad taastuvad energiaallikad moodustama 10%. Taastuvenergia lõpptarbimise osakaal energia lõpptarbimisest oli 2010. aastal 23,8%. (Majandus- ja .....2012)

Selleks, et metsade juurdekasv oleks veel tõhusam tuleb metsas teha mitmeid töid, kultiveerimist, noorendike hooldamist, hooldusraideid jm sarnane, selline tegvus aitab tagada ka puidu kvaliteeti ning tõstab metsade tootlikkust.

2.2. Eesti erametsandustoetuste kasutamise analüüs

Et avaldada arvamust erametsanduse toetamise kohta, on vaja kõigepealt iseloomustada Eestis toimivat erametsanduse tugisüsteemi. Kui riigimetsade majandamisel on kujunenud juba pikaajalised traditsioonid ja oskused, kindlad sihid ja eesmärgid, siis paljudel erametsaomanikel veel metsamajandamise kogemused puuduvad. Seetõttu on Eesti metsapoliitika üheks olulisemaks eesmärgiks seatud erametsanduse toetamine. Joonisel 5 on skemaatiliselt näidatud kuidas on seotud omavahel metsaomanikud ja erinevad organisatsioonid. Katkendliku joonega on näidatud finantsiliste ressursside liikumine ja pideva joonega siis enamasti informatsiooni liikumine.

Joonis 5. Eesti erametsanduse tugisüsteem

Allikas: (Metsaomaniku ..2012: 254), autori muudetud

1992. aastal asutati Eesti Erametsaliit, mis on erametsaomanike esindusorganisatsioon. Liikmeteks on metsaomanike kohalikud organisatsioonid ja liidu põhifunktsioon on metsaomanike huvide esindamine metsapoliitikas. Erametsanduse toetamiseks loodi 1999. aastal sihtasutus Erametsakeskus, mille eesmärgiks on metsaomanike teadmiste tõstmine ja toetuste administreerimine ning kaasaaitamine metsade keskkonnasõbralikumale ja efektiivsemale majandamisele. Samuti kuulub erametsakeskuse pädevusse erametsanduse tugisüsteemi arendamine. Metsa Hoiu-

Laenuühistu loodi märts 2009. Hoiu-Laenuühistu võimaldab oma liikmetele kasutada laenuressurssi nii lühiajaliselt, kui ka pikaajaliselt ning tegeleb ka liikmete rahade hoiustamisega. Keskühistu Eramets loodi juunis 2009.a. Keskühistu on tulundusühistu, mis tegeleb puiduvarumise ja metsamaterjali ühise müügi korraldamisega. Läbi suurhangete püütakse leida metsaomanikule kõige parem hind turult.

Metsaomanikuga kõige otsesemalt puutuvad kokku tugiisikud, konsulendid. Metsaomanikule on tugiisik kõige esimeseks kontaktinimeseks metsamurede lahendamisel. Ta oskab tutvustada piirkonna metsaühistute tegevust ja oskab anda esmast metsanduslikku infot. Samas omab ülevaadet metsatoetustest. Spetsiifilisemate küsimuste korral suunatakse edasi konsulendi juurde. Konsulent on nõustaja, kes on metsandusvaldkonna spetsialist ja tema töö eesmärk on selgitada välja kliendi vajadused, soovid ja võimalused ning lähtuvalt sellest siis nõustada metsaomanikku. Paljudel juhtudel on tugiisik ja konsulent sama persoon, siin võiks töö autori arvates need töökohad ühendada, nii kulude kokkuhoiu mõttes, kui ka selguse mõttes, metsaomanik pöördub ühe isiku poole.

Metsaomanikul on ka aastal 2012 nõu saamiseks kolm võimalust:

- 1) individuaalne nõustamine konsulendilt;
- 2) rühmanõustamise korral õppepäevadel osalemine;
- 3) koolituskursustel põhjalikumate teadmiste omandamise korras

Peab märkima, et kõik need kolm võimalust maaomanikule on enamjaolt tasuta. Rahalised vahendid selliseks tegevuseks on leitud riigieelarvest.

Praegu töötab Eestis ca 60 metsakonsulenti, osad neist tegutsevad üle Eesti ja osad ainult enda kindlas piirkonnas. Paljud konsulendid on erinevate piirkondade metsaühistute liikmed ja läbi selle saavad leida metsaomanikele kõige paremaid tulu teenimise võimalusi, korraldades näiteks enampakkumisi, enamasti raieõiguse müügiks, kuid kindlasti on võimalik läbi ühistute ka teisi teenuseid soodsamalt saada. Pikemaajalise koostöö eesmärgil on võimalus metsaomanikul hakata mõne kohaliku metsaühistu liikmeks, läbi mille peaks vajalik info olema pidevalt saadaval. Töö autor on veendunud erametsanduse toetamise tugisüsteemide vajalikkuses ning selle osakaalu tõstes on võimalik tõenäoliselt aktiveerida ka erametsaomanike tegevust.

Esimesed erametsaomanikele suunatud toetused eraldati 2000. aastal kogusummas 25 565 eurot (400 000 Eesti krooni), taotlusi sai esitada Keskkonnaministeeriumi kaudu. Teine osa toetusi oli kogusummas 15 659 eurot (245 000 Eesti krooni) nõustamistoetusteks ning administreeriti läbi Keskkonnateenistuse. Toetuste arv nii arvuliselt kui ka mahuliselt on selle aja jooksul kordades tõusnud. (Erametsakeskus.....2012)

2011. aastal käib suur osa erametsanduse toetuste administreerimisest ja väljamaksmisest läbi Erametsakeskuse. Teiseks suuremaks asutuseks, mis tegeleb erametsanduse toetuste haldamise ja väljamaksmisega on PRIA. Tänu sellele, et on loodud e-PRIA veebikeskond infovahetuseks ja toetuste taotlemiseks, on läinud ka osadele metsaomanikele suhtlemine erinevate institutsioonidega lihtsamaks. Samas ei ole e-PRIA kõigile metsaomanikele kättesaadav ja kõik toetused ei ole veel taotletavad elektrooniliselt.

Tabelis 5 on toodud ära alates 2002. aastast eraldatud otsesed või siis kaudsed toetused erametsaomanikele nii siseriiklikud, kui ka Euroopa Liidu fondidest. Aastate jooksul on toetused tõusnud rohkem, kui 11 korda ja seda eriti viimase kolme aasta jooksul. Samuti tuleb selgelt välja toetuste suurenemine peale seda, kui Eesti ühines Euroopa Liiduga. Alates 2005. aastast on toetused suurenenud enam kui kolm korda võrreldes 2004. aastaga.

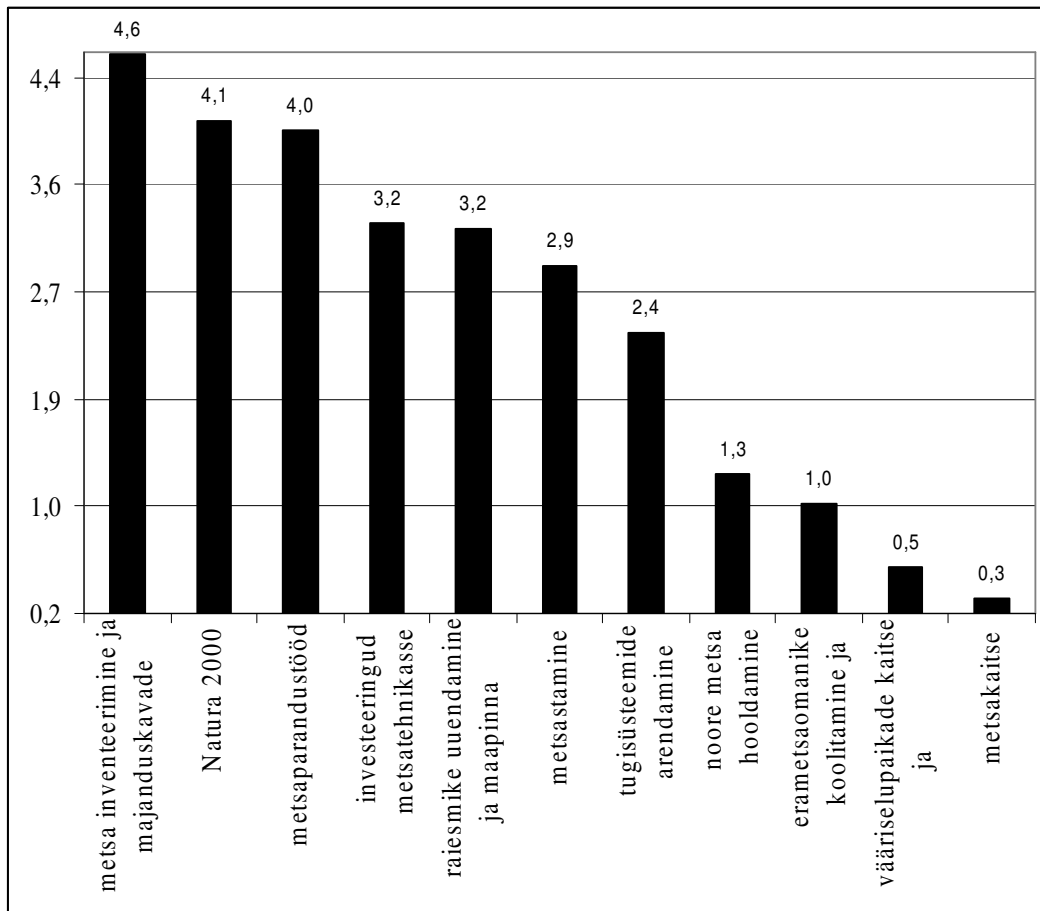

Tabel 5. Euroopa Liidu ja siseriiklikud toetused erametsanduse toetamiseks aastal 2002–2010 (tuh. EUR)

Toetuse liik/ Aasta	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
raiesmike uuendamine ja maapinna ettevalmistamine	26,2	65,2	149,5	230,4	254,3	498,7	901,8	513,3	558,4
noore metsa hooldamine	14,9	35,1	62,0	76,7	120,9	216,9	377,2	171,8	186,3
metsaparandustööd			34,7	71,9	109,2	70,7	187,4	2 098,7	1 412,5
metsastamine			10,9	1 137,2	1 288,2	129,4	130,7	117,8	85,3
erametsaomanike koolitamine ja nõustamine	32,3	43,7	77,7	101,5	66,0	45,0	143,6	184,1	322,5
tugisüsteemide arendamine	9,6	29,5	28,8	114,3	252,0	557,1	593,5	259,5	531,6
metsa inventeerimine ja majanduskavade koostamine	600,8	575,2	287,6	467,3	421,8	273,5	651,1	499,9	813,1
metsakaitse				11,7	15,6	23,2	8,7	54,2	154,1
vääriselupaikade kaitse ja pärandkultuuriobjektide säilitamine	2,9	3,7	27,3	27,3	28,6	66,3	120,0	116,4	128,9
investeeringud metsatehnikasse					53,5	280,7	179,9	1 472,5	1 255,2
Natura 2000								1 627,9	2 424,9
Kokku	686,7	752,4	678,5	2 238,3	2 610,1	2 161,5	3 293,9	7 116,1	7 872,8

Allikas: (Eesti metsandus 2011)

Läbi aegade on KIK eraldanud kõige enam just metsainventeerimise ja metsamajandamise kavade koostamiseks. See on selline kulu, mis metsaomanikele otsest tulu sisse ei too ja seetõttu ei peeta seda ka väga oluliseks. Kuna metsamajandamise kava on aluseks järgnevale kümne aasta tegevusele metsas, siis on see vajalik töövahend ning seoses metsade inventeerimisega saab riik ülevaate erametsade seisukorrast. Joonisel 6 on töö autor toonud ära tabeli 5 alusel toetuste üldsummad liikide lõikes perioodil 2009-2009.

Joonis 6. Eraldatud toetused perioodil 2002–2010 miljonites eurodes

Allikas: (Eesti metsandus 2011); autori koostatud

Jooniselt 6 on näha, et metsainventeerimine ja majanduskavade koostamine on läbi aegade saanud kõige rohkem toetusrahast. Samas Natura 2000 toetusi on küll eraldatud alles aastast 2009, kuid toetussummad on piisavalt suured ning eeldatavasti järgnevatel perioodidel saab see olema üks suuremaid meetmeid. Metsaparandustööd on läinud enamus juriidilistele isikutele.

PRIA 2010 aastaraamatus on toodud ära eraldatud „meede 2.7 – Natura 2000 toetus erametsamaale“ kus on märgitud, et 2010. aastal esitati kokku 3 485 toetuse taotlust. Taotlustel esitatud pinnast asub 37 120 ha Natura 2000 piiranguvööndis või hoiualal ja 8 683 ha sihtkaitsevööndis asuval metsaalal, 2009. aastal esitatud toetuste taotlejaid oli kokku 2 356 kokku pindalaga 34 847 ha ja välja maksti 2,4 milj.eurot toetusi (PRIA aastaraamat 2010: 53). Eesti metsandus 2011 andmetel maksti Natura 2000 ala toetusi

2011. aastal välja 3,1 milj.eurot. Samas on võimalik iga-aastaselt antud meetme raames maksta välja 5,2 milj.eurot toetust piirangute talumise eest ja seda kuni aastani 2013 (Eesti metsandus 2011). Seega üle 40% toetusest on jäänud kasutamata. Siin võiksid appi tulla metsakonsulendid ja tugiisikud, kellel peaks olema ülevaade oma piirkonna Natura 2000 aladest ja nende omanikest.

2.3. Erametsaomanike hinnang toetusvõimalustele

Käesoleva bakalaureusetöö raames viis töö autor läbi küsitluse Eesti erametsaomanike seas autori koostatud küsimustik on toodud ära lisa 2. Küsitluse tulemusena sooviti teada saada erametsaomanike hinnanguid erametsatoetuste kohta. Samuti sooviti saada ülevaade, milliseid toetusi vajatakse kõige enam ning kas info toetuste kohta on kättesaadav. Viidi läbi kolm poolstruktureeritud intervjuud metsandusega seotud isikutega (intervjuu kava vt. lisa 3). Telefoniintervjuud viidi läbi Eesti Maaülikooli metsakasvatuse professori Hardi Tullusega, Rakvere Metsaühistu juhatuse esimehe ja metsakonsulent Lauri Salumäega ning individuaalne intervjuu viidi läbi pikaajalise ja kogemustega erametsaomanikuga Arvo Asitmaniga, kes esindab Eesti keskmise metsameest vanuses 48 aastat ja omab metsaomandit suurusega 20 ha. Nii küsitlus kui ka kaks intervjuud viidi läbi 2012 aasta aprillis, intervjuu Lauri Salumäega viidi läbi mais 2012.

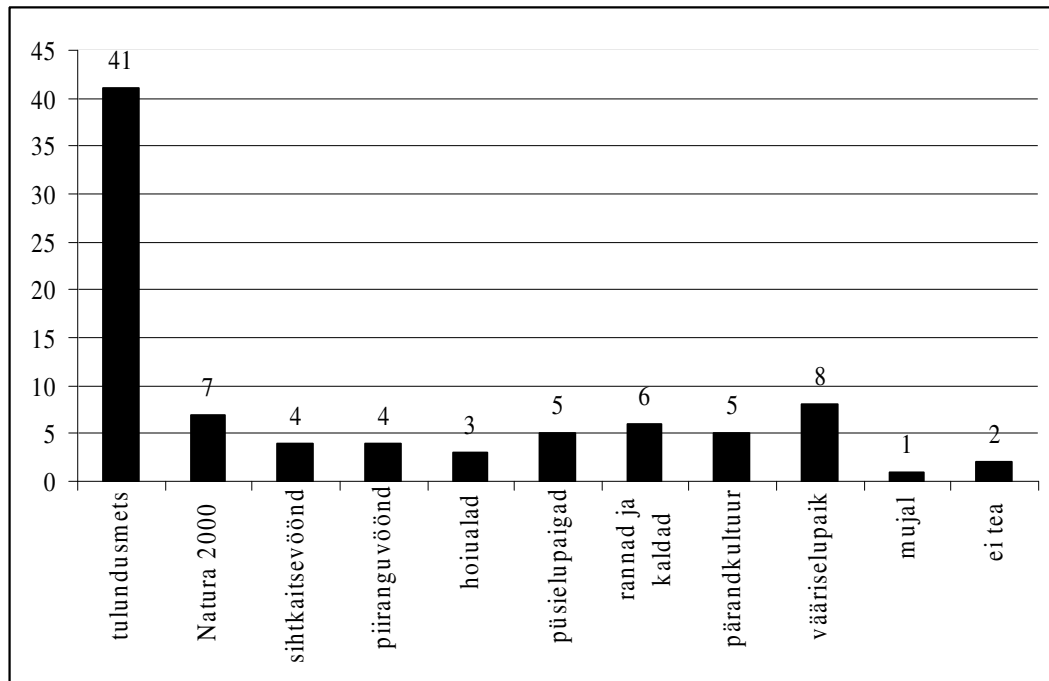
Küsimustiku koostamisel kasutas töö autor osaliselt Eesti Maaülikooli poolt 2007. aastal koostatud uuringu „Erametsaomanike ja metsaühistute toetamist vajavate metsamajanduslike tegevuste uuring“ küsimusi, mis olid suunatud füüsilistele isikutele. Küsitlusele lisati töö autori poolt vajalikuks peetud küsimused (nt kust olete saanud infot erametsandustoetuste kohta, kas toetatud valdkondi on piisavalt ning kas tulumaksuseaduse muudatus 2012 toob kaasa muutusi majandustegevuses). Ankeeti oli võimalik täita internetis ning jagati ka paberkandjal täitmiseks. Küsitluse online keskkonnaks oli www.connect.ee, mis võimaldas vormistada küsimused selliselt, nagu töö autor soovis. Küsimustele vastamisel paluti valida vastajale kõige sobivam vastusevariant, märgistades see. Osadele küsimustele vastamisel kasutati hinnanguskaalat ning paari küsimuse vastustena kommentaare.

Küsitluse edastamiseks sihtgrupile (erametsaomanik) kasutati Erametsakeskus koduleheküljelt saadud 2011. ja 2012. aasta tugiisikute ning metsaühistute kontaktandmeid. Kokku saadeti interneti link küsimustikuga edasi 35 kontaktisikule, kellel paluti omakorda saata küsimustiku link tema kasutuses olevatele kontaktandmetele. Otse erametsaomanikele ei olnud antud töö raames küsimustikku võimalik saata, kuna isikuandmete kaitse seadus keelab eraisikute andmete edasisaatmise ja töötlemise kolmandate isikute poolt ilma isiku nõusolekuta.

Vastanuid oli kokku 49 inimest, neist 37 meest ja 12 naist, keskmine vanus 49,2 aastat, mediaanvanus oli 46 aastat, seega pooled vastajatest olid nooremad kui 46 aastat ja pooled vastajatest vanemad. Kõige noorem vastaja oli 23 ja kõige vanem 76-aastane. Vastajatest 42 olid metsaühistu liikmed ja 7 ei kuulunud ühtegi metsaühistusse. 70,7% vastajatest olid füüsilised isikud, 13,8% vastajatest olid FIEd ja 15,5% juriidilised isikud.

Kõige rohkem, kuni 49%, vastajate metsaomandist asub Harju maakonnas järgnevad Rapla maakond 16,3%, Lääne- ja Ida-Viru maakonnas mõlemas on esindatud 8,2% maad, Valga maakonnas asus 6,1%, Võru maakonnas 4,1%, Viljandi, Pärnu, Saare ja Jõgeva maakonnas 2% maad. Küsitlusi laekus tagasi 10 maakonnast, esindamata jäid Järva maakond, Lääne maakond, Hiiu maakond, Põlva ja Tartu maakond.

Kuna kõige rohkem vastuseid laekus Harju ja Rapla maakonnast, siis oli nendest piirkondadest ka kõige rohkem vastajate omanduses metsamaad vastavalt 844,9 ha ja 863,0 ha. Jooniselt 7 on näha, et valdav osa metsaomandist oli tulundusmets, sellele järgnes vääriselupaik, Natura ala, rannad ja kallas, pärandkultuur ja püsielupaik, edasi sihtkaitse- ja piiranguvöönd, hoiualad. Kaks vastanut ei teadnud, millisesse alasse jääb nende metsaomand ja üks vastanu ei leidnud sobivat vastust.

Joonis 7. Metsamaa jagunemine vastanute arvu järgi.

Allikas: küsitlustulemuste põhjal, autori koostatud

Puhas tulundusmets, kus ei kehti looduskaitse reeglid, on 27 vastaja metsaomand seega üle poole (55,1% vastanute koguarvust) saab majandada piiranguteta. Teistel vastajatel ehk siis 49,1% on mitmetel erineval alal metsaomand. Kuna Natura 2000 alad võivad kattuda kaitse all olevate aladega, siis antud küsitluses ei ole see kõige paremini eraldatud.

Kahe intervjuu tulemusena selgus, et erinevate piirangutega piiratud majandustegevust metsas võiks või kogunisti peaks rohkem toetama. Võetakse ju omanikult ära rõõm oma metsas toimetada ja metsa kujundada. Näiteks toodi Lahemaa, kus on kasvamas noorendikud, kuid mida kujundada ei tohi. Samuti tuleb arvestada sellega, et kaitse all olevate metsade kaudu võivad levida haigused kõrvalolevasse tervesse metsa. Siia alla kuulub ka elektriliinide taluvuse piirangud, mille korral on maamaks kõrgem kui kompensatsioon liinide taluvuse eest. Maad ei ole võimalik kasutada sihtotstarbeliselt ning tulu jääb sealt saamata. Seega piirangute seadmine ja nende talumine peaks olema mõlemapoolne ühtlustunud huvi nii riigi kui ka erametsaomanike seas. Lauri Salumäe

arvates on piirangute talumise toetused piisavad, ning võiks julgustada metsaomanike majandama majandamisjuhiste alusel.

Selleks et mõista, kuidas vastajad väärtustavad oma metsa, paluti neil vastata olulisuse alusel iga ette antud väärtuse kohta. Tulemused on toodud tabelis 6.

Tabel 6. Küsitlusele vastajate jagunemine metsa väärtuste põhjal (% vastajatest)

	väga oluline	oluline	neutraalne	Pigem ei ole oluline	Ei ole üldse oluline
Metsamaastiku ilu	24,5	53,1	18,4	4,1	0,0
Marjade ja seente korjamine	14,3	30,6	32,7	12,2	10,2
Jahindus, jahipidamine	10,2	16,3	28,6	16,3	28,6
Turism, puhkemajandus	2,0	8,2	22,4	30,6	36,7
Puidu tootmine müügiks	28,6	44,9	6,1	12,2	8,2
Puit omatarbeks	59,2	34,7	2,0	2,0	2,0
Mets kui investeering tulevikku	44,9	38,8	14,3	2,0	0,0
Mets kui pärand	42,9	40,8	12,2	2,0	2,0
Elurikkus, looduskaitse	28,6	34,7	28,6	8,2	0,0
Loomingulisus (puistute kujundamine)	24,5	24,5	36,7	12,2	2,0

Allikas: küsitlustulemuste põhjal, autori koostatud

Antud vastustest on näha, et väga oluliseks peetud väärtuseks oma metsa puhul on puit omatarbeks, kuni 59,2% vastajatest pidas seda väga oluliseks 44,9% vastajatest väärtustas metsa kui investeeringut tulevikku ja 42,9% väärtustas metsa kui pärandit. Antud vastustest võib järeldada, et esikohal on metsaomaniku hetke heaolu, kuid kindlasti mõeldakse ka järeltulevatele põlvedele ning tuleviku kindlustamisele. Üle poolte (53,1%) vastajatest pidas oluliseks ka metsamaastiku ilu. Sarnane tulemus tuli välja ka Metsaomanike kavatsuste uuringust 2011, antud uuringust on esitatud ülevaade leheküljel 16–17.

Intervjuust Hardi Tullusega selgus, et tema pidas oluliseks eeskujuks Eestile Soomet kus on kujunenud välja pikaajaliste kogemustega ja traditsioonidega ühistud. Soomes ringi sõites võib näha palju nn kujundatud metsamaastikku, mis on detailideni läbimõeldud. Raiet tehakse mõõdukalt vastavalt vajadusele. Eesti metsandus on veel üsna noor ja kogenematu selles osas. Sarnaselt eelnenuga töid ka teised intervjuueeritavad Eestile eeskujuks põhjamaid.

Küsitlustulemustele tuginedes on metsandusalaseid teadmisi omandanud 16,7% vastajatest isiklikest kogemustest, sellele järgnes 15,5% erialakirjandust lugedes, 14,4% on teadmised saanud piirkondlikult tugiisikult või metsakonsulendilt ning 13,8% osaledes metsandusalastel koolitustel ja teabepäevadel, 10,3% teistel metsaomanikelt, 9,8% internetist, 8,0% omab erialast haridust, 6,9% sõpradelt ja tuttavatelt ning 4,6% vastajatest on saanud info kuskilt mujalt. Kokku 32,2% vastajat on saanud metsandusalaseid teadmisi iseseisvalt. Seega on väga oluline, et piirkondlikud tugiisikud ja konsulendid läbi erinevate koolituste, õppepäevade teeksid info kättesaadavamaks. Seega võiks viimaste osakaal olla autori arvates märgatavalt suurem, kuna siis jõuaks kogu oluline info metsaomanikuni.

Samas intervjuude tulemusena lisasid kõik intervjuueeritavad, et metsaomanike teadlikkus on märgatavalt tõusnud viimase kümne aastaga. Kuna Maaülikool korraldab ka koolituspäevaid, siis täna esitatud küsimused koolitatavate poolt lähevad juba sügavuti teemasse võrreldes üheksakümnendate lõpu aastatega, kui ei osatud midagi küsida. Küll on konsulendi arvates juriidiliste isikute teadlikkus kõrgem ja seda just sellistes olukordades kus on vaja seadustest mööda hiilida või juriidikas olevaid auke ära kasutada suurema tulu teenimise eesmärgil.

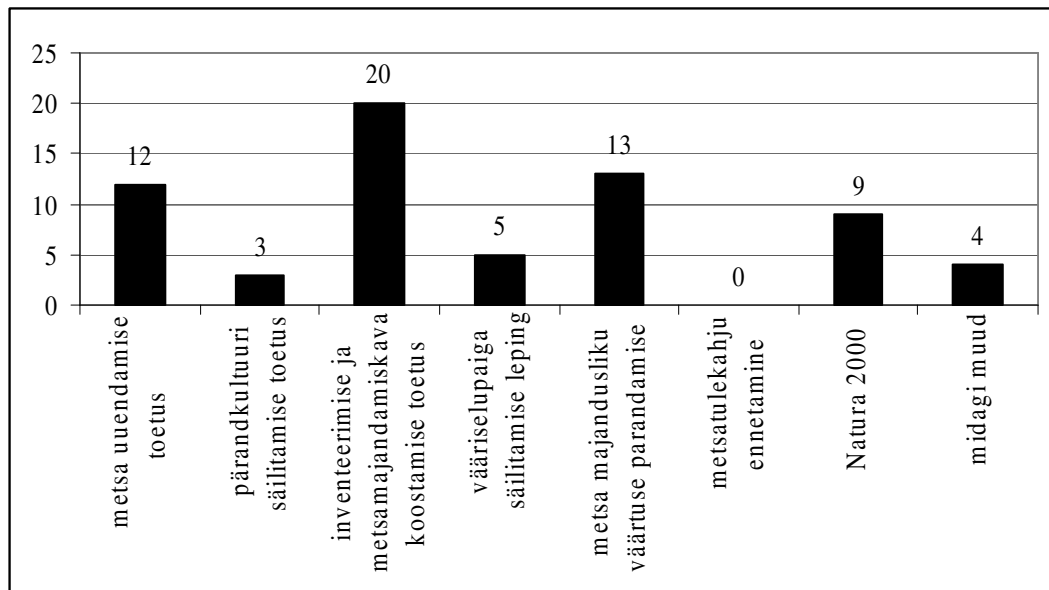
Metsamajandamiskavasid ning kehtivaid metsainventeerimisandmeid omas enamus (89,8%) vastajatest ja infot erametsandustoetuste kohta soovisid peaaegu kõik (95,9% vastajatest). Kuna vastajad olid saanud enamasti läbi konsulentide ning piirkondlike tugiisikute, siis on ootuspärane, et enamus omab metsamajandamiskavasid. See on üks esmaseid asju, mis soovitatakse teha, et üldse oma metsas majandada.

Vajalik info erametsandustoetuste kohta on saanud 35,7% vastaja puhul piirkondlikult tugiisikult või konsulendilt ning 29,5% puhul on saanud infot PRIA või Erametsakeskuse koduleheküljelt. Teistelt metsaomanikelt said infot 12,5% ja meediast 11,6% vastajatest. Intervjuueeritava konsulendi Salumäe arvates on piisavalt võimalusi, et saada rohkem infot toetustest, erametsaomaniku õigustest ja kohustustest, tuleb ainult küsida.

Viimasel viiel aastal oli erametsatoetuse taotlejaid 33 vastajat ja 16 vastajat ei olnud taotlenud toetusi viimase viie aasta jooksul. Mittetaotlejate põhjendus sellele oli

võrdselt 22,2%, et liigne bürokraatia, ja muu. Neile väidetele järgnes 18,5%, et pole olnud vajadust ning 14,8% toetuse saamisega kaasneb kohustus, 11,5% vastajatest ei teadnud toetusest ja 7,4% vastajatest arvas, et taotlemine on liiga keerukas ning 3,7% pidas toetuse summat liiga väikseks.

Küsitluses 33 osalejat oli kokku taotletud viimase viie aasta jooksul 66 toetust, see teeb keskmiselt 2 toetust taotleja kohta. Joonisel 8 on näha, milliseid toetusi taotleti ja kui paljud seda tegid.

Joonis 8. Toetuste jagunemine taotletud toetuste liikide järgi

Allikas: küsitlustulemused, autori koostatud

Kõige rohkem on taotletud metsainventeerimise ja metsamajandamiskava koostamise toetust (30,3% vastajatest), sellele järgnevad metsa majandusliku väärtuse parandamise investeeringutoetus (19,7% vastajatest) ning metsa uuendamise toetus (18,2% vastajatest). Natura alal asuva metsamaa toetust on taotletud 13,6% vastajatest, vääriselupaiga leping on sõlminud 7,6% vastajatest, pärandkultuuri säilitamise toetust on saanud 4,5% vastajatest. Kuna Natura ala toetust on võimalik taotleda alles paar viimast aastat, siis on hetkel selle toetuse osakaal ka üsna madal. Üldse ei ole taotletud metsatulekahju ennetamise investeeringutoetust. Muudest toetustest nimetati veel maaparanduse meede 1.8, noorendike hooldus ja abi kultiveerimisel.

Intervjuudest tuli välja kolm erinevat arvamust toetuste eraldamise kohta. Metsakasvatuse spetsialist Hardi Tullus on seda meelt, et toetatavaid valdkondi võiks olla veelgi rohkem ja toetusi võiks kasutada aktiivselt. Intervjueeritav erametsaomanik on arvamusel, et ka metsas peaks hakkama saama omavahenditest, et metsa oskuslikult majandades ei peaks riigilt abi küsima vaid mets ise teenib oma kulutused tasa. Küll oli ka temal üks väike erand ja see puudutas metsateede ja kuivendussüsteemide rekonstrueerimist ja hooldamist, mis oma mahukuse poolest on toetamist vajav. Selle toetuse vajadus tuli välja ka ülejäärmisest küsimusest. Konsulendi arvates toetuste mõju ei ole kuigi suur. Pigem toetused „solgivad turgu“ ja erametsandust mõjutaks palju rohkem seaduste parem toimimine, koos tugevama järelvalvega ning ka metsanduses hea tava järgimine. Kuid ka tema arvamus oli, et kui toetada, siis kindlasti metsakasvatust, metsaparandust/tee-ehitust ja metsamajanduskavade koostamist. Sellest võib töö autor järeldada, et toetuste mitmekesisus on küll oluline, kuid vajadus nende järele mitte nii väga, pigem tuleks keskenduda sellistele toetustele, mis on tõesti ressursimahukad ja keerulisemad.

Toetuste taotlemise keerukust hinnati vastajate poolt alljärgnevas tabelis 7 toodud hinnangutega.

Tabel 7. Toetus(t)e taotluse esitamise keerukus (% vastajatest, kes olid toetust taotlenud).

Toetuse liik	Väga keeruline	Piisavalt keeruline	Pigem lihtne	Väga lihtne
Metsade mitmekülgse kasutamise arendamine	50,0	25,0	25,0	0,0
Erametsandusliku ühistegevuse toetamine	33,3	0,0	0,0	0,0
Metsa uuendamine (s.h. maapinna ettevalmistamine; uue metsapõlvkonna rajamine; metsauuenduse hooldamine)	75,0	25,0	0,0	0,0
Noorendike uuendamine ja hooldamine	50,0	25,0	25,0	0,0
Metsateede ja kuivendussüsteemide rekonstrueerimine ja hooldamine	100,0	0,0	0,0	0,0
Natura 2000 alal asuvad erametsamaad	50,0	0,0	25,0	25,0
Pärandkultuuri säilitamine	50,0	50,0	0,0	0,0

Allikas: küsitlustulemuste põhjal, autori koostatud

Toetuste taotlemise kohta on antud hinnangud, et toetusi on väga keeruline või piisavalt keeruline taotleda. Samas saab Natura 2000 alal asuvat erametsatoetuse taotlust teha

läbi e-Pria ja võib-olla see muudab selle meetme taotlemise lihtsamaks teistega võrreldes.

Selleks, et hinnata milliseid tegevusi erametsaomanikud peavad vajalikuks ja millistele sooviksid edaspidi ka toetuste eraldamist, paluti vastajatel hinnata olulisuse alusel alljärgnevat meetmeid. Tulemused on toodud tabelis 8.

Tabel 8. Küsitlusele vastajate hinnangud rahaliste toetuste vajalikkuse põhjal (% vastajatest).

(1-väga oleks vaja toetada, 2-oleks vaja toetada, 3-pigem ei oleks vaja toetada, 4-toetust pole üldse vaja)

Toetuse liik	1	2	3	4
Metsade mitmekülgse kasutamise arendamine	14,3	51,0	28,6	6,1
Erametsandusliku ühistegevuse toetamine	22,4	61,2	12,2	4,1
Hooldusraiate tegemine	42,9	40,8	10,2	6,1
Kahjustatud metsa taastamine	46,9	44,9	4,1	4,1
Metsa uuendamine (s.h. maapinna ettevalmistamine; uue metsapõlvkonna rajamine; metsauuenduse hooldamine)	55,1	34,7	8,2	2,0
Noorendike uuendamine ja hooldamine	55,1	36,7	4,1	4,1
Metsateede ja kuivendussüsteemide rekonstrueerimine ja hooldamine	61,2	34,7	2,0	2,0
Natura 2000 alal asuvad erametsamaad	36,7	40,8	18,4	4,1
Pärandkultuuri säilitamine	28,6	55,1	10,2	6,1

Allikas: küsitlustulemuste põhjal, autori koostatud

Vastajatest koguni 61,2% pidas väga oluliseks ja soovis, et toetatud oleks metsateede ja kuivendussüsteemide rekonstrueerimist ja hooldamist. See on ka igati mõistetav, kuna tegemist on väga mahukate töödega ning paljudel metsaomanikel puuduvad varasemad kogemused, puuduvad ka vabad finantsilised ressursid sellise investeeringu tegemiseks. Samuti on üle poolte vastajatest pooldanud metsade ja noorendike uuendamise ning hooldamise toetuse eraldamist. Siingi on tegemist mahukate töödega ning abi toetusena kulub igati ära. Üle poolte vastajatest pidas oluliseks toetada ka metsade mitmekülgse kasutamise arendamist ning ühistegevuse toetamist.

Intervjuudest tuli välja kaks erinevat arvamust. Hardi Tullus ja Lauri Salumäe pooldasid ühitegevust, kuna läbi selle on võimalik jagada õiglast informatsiooni paljudele inimestele, samuti liidab selline tegevus metsaomanikke ja võimaldab saada maksimaalset kasu nii ühiskonnale kui ka omanikule. Erametsaomaniku arvamus oli

pigem veidi skeptilisem ühistuste suhtes ja ei pooldanud sinna kuulumist (aja raiskamine ja ei anna midagi väärtuslikku juurde).

Küsimustiku avatud küsimus andis vastajatele võimaluse avaldada arvamust erametsandustoetuste menetlemise ja jagamise osas. Alljärgnevalt on muutmatul kujul grupeeritult toodud ära rohkem mainitud vastused.

11 vastajat olid seda meelt, et:

- toimib praegugi päris hästi;
- ettepanekuid ei ole;
- ei oska öelda.

Liigset bürokraatiat ja keerukust tajusid 15 vastajat:

- toetuste taotlemine võiks olla lihtsam;
- menetlused võiks toimuda kiiremini;
- vähem bürokraatiat ja korruptsiooni, rohkem läbipaistvust;
- kuludokumente ei peaks esitama;
- hindamise ja eraldamise aluseid tuleb oluliselt lihtsustada;
- menetlemine peaks olema lihtne ja arusaadav ka eraisikust metsaomanikule, kes ei kuulu ühistusse;
- üsna keeruline tundub kogu see toetuste taotlemise süsteem. Palju jääb algajale selgusetuks;
- taotlemine võiks olla lihtsam kus iga inimene saaks toetuse taotlemisega hakkama ei peaks vahelüli kasutama ja 10 % sellest ära andma, paberite tegijale.

Erinevate piirangute ja taluvuste kohta avaldati arvamust kuuel korral alljärgnevalt:

- riigi institutsioonide poolt välja kuulutatud kaitsealade ja piirangutega erametsadele peaks automaatselt olema ka tagatud rahaline kompensatsioon igale erametsaomanikule;
- kõik igasuguste piirangutega alad erametsades peavad olema kaetud toetustega, see annaks tegeliku ülevaate, milline on ressursi kasutamise keelamise väärtuskas tegemist on raiskamisega või on tõesti vaja seda ala kaitsta. Seni, kui kaitsealasid kehtestatakse ilma kompensatsioonita, on tegemist üldsuse tasuta elamisega üksikute omanike arvelt;

- kõrgepingeliinide aluse kaitsetsooni eest normaalse toetuse maksmine, sest Eesti Energia seda tegema ei hakka;
- toetada võiks suuri investeeringuid (nt. metsakuivendus) ja kohustuslikke tegevusi (metsa inventeerimine). Natura 2000 metsas ja vääriselupaigas võiks olla "toetuse" asemel "saamatajäänud tulu hüvitis".

Toetuste vajalikkuses kahtlesid kolm vastajat:

- vähem toetusi, soodustada ise toimetulekut (metsaomanike ja teiste kodanike harimise, maksude jm. kaudu);
- toetused tuleks kaotada;
- ma ei ole kindel, kas toetustesüsteem kui selline on üldse vajalik, see võib lõppkokkuvõttes kahjustada meie inimeste otsustusvõimet ning enesekriitilist suhtumist oma tegutsemisse.

Ühistegevust toetas kaks vastajat

- osad toetused peaksid liikuma ainult läbi ühistu - sellega oleks toetatud ka kohe ühistegevus;
- metsmajandamise kava koostajad võiks kohe teha taotluse.

Tundsid ennast kõrvale jäetuna ja soovisid võrdsust viis vastajat:

- eelistada väikeomanikku;
- ka väikestel talunikel oleks võimalus tehnikat soetada;
- ausus;
- toetused peaksid kõikides Euroopa Liidu riikides olema võrdsed.

Muud ettepanekud kolmelt vastajalt:

- võimalikult vähem kohustusi toetuse eraldamisele järgnevalt ja osa toetuse eraldus avansina esitatud projekti alusel;
- oleks vaja rohkem hinnata taotlusi sisuliselt, et toetused läheksid sinna, kus nendest kõige rohkem kasu oleks. Praegu saavad toetusi need, kes paberi peal suudavad perfektse projekti vormistada. Rohkem õigusi ja kohustusi soovis näha
- rohkem omaniku otsustusõigust, millega kaasneb ka vastutus.

Ettepanekutest jäi kõlama liigne keerukus ja bürokraatia toetuste taotlemisel, väiksemate metsaomanike suutmatuse projekte kirjutada, kuid ka arvamus, et toetusi ei peaks üldse olema. Paljud vastajad pidasid piirangutega majandamist või üldse mitte majandamist ebaõiglaseks ja nende piirangute talumise toetusi liiga väikseks. Kuna antud küsimus ei nõudnud vastust, siis paaril vastajal oli see lihtsalt tühjaks jäetud. Suur osa avatud vastustest on seotud informatsiooni puudulikkusega, siis töö autori arvates oleks selle probleemi leevendamiseks rahaliste toetuste kõrval vaja hoopis tõsta inimeste teadlikkust.

Projektide liigse keerukuse ja bürokraatia leevendamiseks võiksid näiteks Eesti Maaülikooli või Luua Metsanduskooli üliõpilased osutada praktiseerimise eesmärgil omapoolset abi. Õpiksid nemad ju läbi nende tööde tundma erinevaid metsaliike ja tutvusid reaalse olukorraga metsas. Erinevate piirangute kehtestamise kord ja piirangute talumise toetamine tuleks töö autori arvates erametsaomanikele paremini teadvustada ning mõned meetmed ka üle vaadata.

Toetuste piisavuse kohta vastas 59,2% vastajatest, et neid on piisavalt, 28,6% vastajatest arvas, et võiks olla rohkem ja võrdselt 6,1% vastajatest leidis, et toetusi on palju ja teine 6,1%, et toetusi on vähe. Üle poolte vastajatest leidis, et toetusi on piisavalt ja seda oli ka toetuste taotlemise aktiivsusest näha kuna üle poolte oli antud võimalust ka kasutanud.

Küsimusele 2012 aastal tulumaksu tasumise muudatuste kohta ei olnud sellele veel mõelnud kolmandik (35,4%) vastajatest. Neid, kes arvasid, et nende tegevus ei muutunud selle tõttu, oli 39,6% vastajatest ning ainult 12,5% vastajatest vastasid, et antud muudatus toob kaasa aktiivsema majandamise nende poolt majandatavas metsas. Teine 12,5% vastajatest ei teadnud muudatustest. Seega oleks konsulentide ja tugisikute töö selgitada ja tutvustada antud seadusemuudatust ning läbi selle kaasta rohkem erametsaomanikke aktiivsesse metsade majandamisesse.

Intervjuudest selgus veel, et tänane olukord erametsanduses on kindlasti parem kui 10 aastat tagasi, isegi parem võrdlus oleks 20 aastat tagasi. Üheksakümne aastatel, kui tagastati metsamaid, siis omanikel puudusid igasugused kogemused metsaga tegelemiseks, samuti ei olnud mingisuguseid toetusi. Seetõttu oli sellel perioodil

paljudel arusaam, et mets tuleks kohe maha võtta ja rahaks teha, palju oli ka metsavargaid, kuna kontroll enamasti puudus või oli puudulik. Käesoleval ajal jagunevad H.Tulluse arvates erametsaomanikud kaheks: 1) sellised omanikud, kes on heaperemehelikud, säästlikud, omavad teadmisi antud valdkonnas ja soovivad oma metsa edasi pärandada tulevastele põlvetele ja 2) sellised, kes on saanud omanikuks enamasti pärimise teel, elavad linnades, puuduvad teadmised ja tahe midagi metsas ära teha. Sama kehtib ka juriidiliste isikute kohta: 1) need, kes soovivad saada metsale sertifitseerimist ja tunnustust, toimetavad metsas targalt ja säästlikult ja 2) need kes lihtsalt suure tulu saamise eesmärgil ostavad kokku kinnistuid, et siis teha lageraie ja jätta langid ise metsastuma. Metsakonsulendi L.Salumäe arvates on aasta-aastalt paremad peredele kuuluvad metsaomanikud, kellel on huvi ja tahtmist pärandada korras omandit edasi. Samas ei ole kadunud kuhugi ka metsärimehed, kes enamasti vaid ostavad metsakinnistuid kokku ja on seadustest kõrgemal ning toimetavad metsas enda äranägemise järgi. Seetõttu oli ka tema arvamus, et järelkontrollil on oluline roll erametsanduse arengus.

KOKKUVÕTE

Metsad on elurikkuse ja ökosüsteemi teenuste toimimiseks hädavajalikud. Mets on taimede ja loomade looduslik elupaik, aga toimib ka süsiniku eraldajana ning hoolitseb kliimaregulatsiooni eest. Metsadel on kultuuriline väärtus, samuti pakuvad puhkusevõimalusi ja sotsiaalset tuge. Mets on peamine looduslik taimestiku kooslus Euroopas ja Eesti on üks suurema metsastuse osakaaluga Euroopa Liidu riike. Seepärast on metsanduses vajalik olulise informatsiooni jagamine, toetamine ja rakendamine. Et ühiskonna ootusi täita ja tagada metsadega seonduvate eesmärkide järgimine, on tarvis metsaomanikke teavitada metsades olevatest loodusväärtustest ning koolitada neid loodushoidlikke metsamajandamisvõtteid kasutama. Kuna suur osa Eesti metsadest on eraomandis, siis sõltub metsade majandamise jätkusuutlikkus sellest, kuidas erametsaomanikud soovivad oma metsaga ümber käia. Metsaomanike motiveerimine, oma metsi säästvalt majandama on ülioluline kogu Eesti metsanduse arengule.

Tegevus Eesti metsades on reguleeritud seadusandlusega ning erinevate kokkulepete ja arengukavadega, aluseks on Eesti metsapoliitika ja Eesti säästva arengu seadus. Samuti on arvestatud nii ÜRO, kui ka Euroopa Liidu keskkonnanõuete eesmärkide ning nende täitmiseks suunatud tegevuste järgimisega.

Erametsaomanikud peavad järgima riigi üldist metsapoliitikat ja riik peab tagama, et seda oleks võimalik teha. Metsaseadusega on kehtestatud erinevad piirangud metsaomanike tegevusele mida peab jälgima:

- metsa majandamiseks peab olema metsamajandamiskava;
- metsatöödega alustamiseks peab saama kooskõlastuse keskkonnateenistuselt;
- metsa müügi korral on vaja teavitada Maksu- ja Tolliametit;
- metsas tegutsemine peab olema seaduslik.

Erinevate teoreetiliste käsitluste põhjal valitseb ka metsandusturul informatsiooni asümmeetria, mis vajab riigi poolset reguleerimist. Seda on võimalik teha osapoolte teadlikkuse tõstmisega, nii läbi metsaühistute kui ka otse turuosaliste vahel.

Samuti on võimalus metsaomanikel koondudes ühistegevusse saada turult paremat hinda, nii sisendite ostmisel kui ka metsamaterjali müügi korral.

Eestis eraldatavad toetused jagunevad rahastamise poolelt kaheks, on siseriiklikud toetused, mida rahastatakse täielikult Eesti riigi eelarvest ning on olemas ka Euroopa Liidu poolt eraldatud toetused, mida rahastatakse Euroopa Liidu struktuurfondidest ja kaasrahastajaks on Eesti riik. Eestis erametsanduse toetamiseks eraldatud toetused on alates 2000. aastast suurenenud enam, kui üksteist korda. Samuti on hulgaliselt lisandunud erinevaid toetusi. Küll on eelnevate perioodide jooksul jäänud osa toetusi kasutamata, kuid aasta aastalt on metsaomanike aktiivsus selles osas kasvanud. Võrdlevas analüüsis Eestis eraldatavate siseriiklike toetuste kohta on märgitud, et need sarnanevad Soomes, Rootsis ja Tšehhis eraldatavad toetustega. Kõik intervjuueeritavad tõid just enamasti Soomet Eestile nii metsanduse kui ka tugisüsteemide arendamise pealt eeskujuks. Samas ei jäetud ka mainimata, et Eesti metsandusel on üsna pikk tee jõudmaks sinna, kuhu meie põhjanaabrid on jõudnud.

Töö valmimise ajal on avaldatud mitmeid erinevaid uuringuid erametsaomanike tegevustest ja tuleviku väljavaadetest. See näitab, et on hakatud pöörama suuremat tähelepanu erametsaomanike vajaduste väljaselgitamise kohta.

Käesoleva bakalaureusetöö raames viis töö autor läbi küsitluse erametsaomanike seas. Vastuseid laekus üsna vähe – 49 vastajat kümnest maakonnast, neist 42 kuulus piirkonna metsaühistusse. Selliste andmetega ei ole võimalik saadud infot üldistada kõikidele metsaomanikele, kuid töö autor leiab, et see annab esmase ülevaate metsaomanike hinnangutest. Küsitlustulemusi aitasid ilmestada kolm poolstruktureeritud intervjuud oma ala asjatundjatega, Eesti Maaülikooli metsakasvatuse professor Hardi Tullus, Rakvere Metsaühistu juhatuse esimees ning metsakonsulent Lauri Salumäe ning pikaajaliste kogemustega Eesti keskmiste näitajatega metsaomaniku Arvo Asitman arvamused.

Küsitluse tulemusest selgus, et väga oluliseks peetud väärtuseks oma metsa puhul on puit omatarbeks, üle poole vastajatest pidas seda väga oluliseks. Kõige rohkem on taotletud metsainventeerimise ja metsamajandamiskava koostamise toetust peaaegu iga kolmas vastaja ning päris suur osa erametsaomanikest on metsandusalasi teadmisi otsinud ja omandanud iseseisvalt ilma abita. Kolmandik vastajatest on toetuste kohta saanud informatsiooni piirkondlikult tugiisikult või metsakonsulendilt. Kuna suurem osa vastajatest kuulus mõnda metsaühistusse, siis võiks olla informatsiooni saamise allikas, nii metsandusalastest teadmistest, seaduste muudatustest, kui ka toetustest, läbi metsakonsulendi. Siin on töö autori arvates riigi tugi äärmiselt oluline, et läbi metsakonsulentide ja tugiisikute edastada informatsioon õigetele isikutele ja mitte ainult organisatsiooni liikmetele, vaid kõikidele metsaomanikele ning läbi selle kaasata nad aktiivsesse protsessi. Samuti tuginedes küsitlustulemustele on vaja rohkem pöörata tähelepanu toetuste kvaliteedile ja vajalikkusele. Üle poolte vastajatest (60%) pidasid väga oluliseks toetada just metsateede ja kuivendussüsteemide rekonstrueerimist ja hooldamist. Selline seisukoht oli ka kõigil kolmel intervjuueeritaval, teiste toetusmeetmete puhul läksid nende arvamused lahku. Seega võiksid rahalised toetused olla esmajoonel suunatud just ressursimahukatele tegevustele.

Antud bakalaureusetöö eesmärk oli hinnata erametsandustoetusi ja nende kasutamist Eestis. Tuginedes statistilistele andmetele, küsitlustulemustele ning spetsialistide arvamusele saab järeldada, et need kes tahavad toetusi kasutada on seda ka enamasti teinud. Rahalisi toetusi on eraldatud piisavalt, kuid nende taotlemine võiks olla lihtsam. Töö autori arvates on väga oluline ka mitterahaliste toetusmeetmete arendamine ja kõigile osapooltele kättesaadavaks tegemine. Rohkem peaks olema infopäevi kus osalevad asjast huvitatud isikud, nii ostjate, müüjate, tootjate kui ka omanike näol. Kuna töö autor leiab, et uuringus osalenud valim oli üsna kasin, siis edaspidiste uuringute korraldamiseks tuleks saada võimalikult representatiivne valim kõikidest Eesti metsaomanikest. Töös saadud järeldusi ja ettepanekuid saab kasutada konsulentide ning tugiisikute töö paremaks korraldamiseks ning informeerimiseks, metsaomaniku kõrgema rahulolu saavutamiseks ning nende teadlikkuse tõstmiseks.

VIIDATUD ALLIKAD

1. Aastaraamat Mets 2010. Keskkonnateabe keskus. Tartu 2012, 240 lk.
[<http://www.keskkonnainfo.ee/main/index.php/et/component/content/article/669>] 01.03.2012
2. **Aitsam, Viio.** Metsaomaniku käsiraamat. SA Erametsakeskuse väljaanne, 2012, 288 lk.
3. **Asitman, Arvo.** (erametsaomanik). Autori intervjuu. Üleskirjutus. Lääne-Viru maakond, 22.04.2012.
4. **Aun, Jaanus.** Metsaomaniku juriidiline abimees. Tallinn, 2007, 120 lk.
5. Eesti erametsaomandi struktuur ja kasutamine 2010.aastal. OÜ ForInfo. Tartu, 2011, 223 lk. [http://www.envir.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=1181117/metsaomandi_struktuur_+ja_kasutamine_2010.pdf] 02.02.2012
6. Eesti metsandus 2011. Keskkonnaministeerium, Tallinn 2012
[<http://www.keskkonnainfo.ee/failid/mets2011/EestiMetsandus.swf>] 01.05.2012
7. Eesti metsapoliitika. Vastu võetud Riigikogus 11. juunil 1997. - Riigi Teataja I osa, 1997, nr. 47, art. 768 [www.riigiteataja.ee/akt/73663] 10.12.2011
8. Eesti on metsariik. Keskkonnaministeerium [<http://www.envir.ee/375987>] 25.11.2011
9. EL-i liikmesriikide metsandustoetuste võrdlev analüüs. Kristing Kapital OÜ, Tartu, 2010, 78 lk. [http://www.eramets.ee/static_files/796.EL_liikmesriikide_metsandustoetuste_v6rdlev_analyys.pdf] 04.11.2011
10. Erametsakeskus, [<http://www.eramets.ee/eramets.html>] 02.05.2012
11. Erametsanduse toetuse taotlemine, taotluse menetlemise ja toetuse maksmise kord 2012. aastaks [<http://www.eramets.ee/emk-toetuste-kord-2012>], 30.03.2012
12. Erametsaomanike ja metsaühistute toetamist vajavate metsamajanduslike tegevuste uuring. Eesti Maaülikool, Tartu 2007, 129 lk
[<http://www.agri.ee/public/juurkataloog/MAAELU/UURINGUD/Erametsaoman>

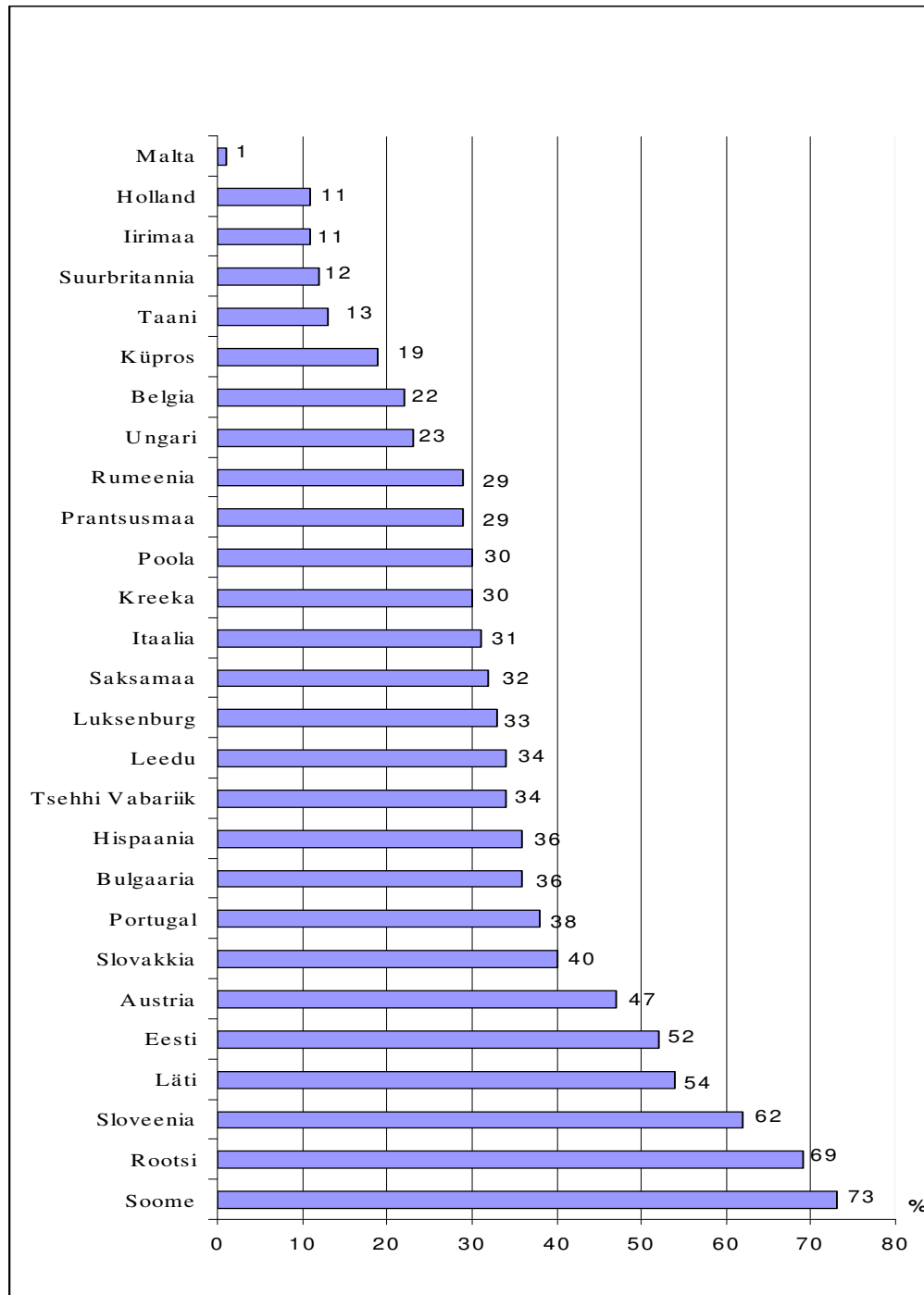
ike_metsauhistute_toetamist_vajavad_metsamajanduslikud_tegevused_FINAL.pdf] 01.02.2012

13. **Etverk, Ivar.** 20. sajand Eesti metsades. Eesti Metsaselts, 2002, 193 lk.
14. **Etverk, Ivar; Meikar, Toivo.** Era- ja põllumajandusmetsad Eestis. Tartu, 2008, 248 lk.
15. Euroopa parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/28/EÜ, 23.04.2009. [<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:140:0016:0062:ET:PDF>] 01.05.2012
16. FRA 2010 Global tables. Food and Agriculture Organization of the United Nations. [<http://www.fao.org/forestry/fra/fra2010/en/>] 31.03.2012
17. **Grossman, Sanford J; Stiglitz Joseph E.** On the Impossibility of Informationally Efficient Markets. Vol 70, juuni 1980 [<http://www.jstor.org.ezproxy.utlib.ee/stable/pdfplus/1805228.pdf?acceptTC=true>] 31.03.2012
18. Keskkonnaministeerium. Natura 2000. [<http://www.envir.ee/1684>] 01.11.2011
19. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium [<http://www.mkm.ee/nreap-2/>] 30.04.2012
20. **Mann, Stefan; Wüstemann, Henry.** Public governance of information asymmetries – The gap between reality and economic theory [<http://www.sciencedirect.com.ezproxy.utlib.ee/science/article/pii/S1053535709001371>] 23.11.2011
21. Maaameti [http://www.maaamet.ee/index.php?lang_id=1&page_id=37&menu_id=2] 31.03.2012
22. Metsanduse arengukava aastateks 2011-2020. Kinnitatud Riigikogu otsusega nr. 909 OE 15. veebruaril 2011. Tallinn 2010, 39 lk. [<http://www.envir.ee/1101994>] 10.12.2011
23. Metsaomanike kavatsuste uuring 2011. OÜ Eesti Metsakeskus, Tartu 2012, 42 lk. – [<http://www.eramets.ee/static/files/1143.MOuuring2011.pdf>] 01.02.2012
24. Metsaseadus. Vastu võetud 07. juunil 2006. – Riigi Teataja I osa, 2006, nr. 30, art. 232. [www.riigiteataja.ee/akt/12790553] 10.12.2010.
25. **Mäerand, Pille.** Metsa majandamine kui kavandatud tegevus. – Mets ja puit, Postimees, metsanduse teemaleht, 18.02.2011, lk 2.

26. Olukorrast metsanduses 2011. Keskkonnaministeerium ja Keskkonnateabe keskus, 2011, 17 lk [http://www.envir.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=1174092/Olukorrast_metsanduses_2011_ver1.0_2.pdf] 31.03.2012
27. PRIA aastaraamat 2010. PRIA statistika ja analüüsi büroo, PRIA teabeosakond. Tartu 2011, lk151 [<http://www.pria.ee/images/tinybrowser/useruploads/files/Aastaraamat%202010%20koond.pdf>] 02.02.2012
28. **Pärt, Enn.** Eesti metsavarud. Metsanduse arengukava aastani 2020 lähteuring. Tallinn, 2010, 22 lk. [[www.envir.ee/orb.aw/class=file/action=...](http://www.envir.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=1174092/Olukorrast_metsanduses_2011_ver1.0_2.pdf)/Eesti+Metsavarud+(2).doc] 01.10.2011.
29. RMK aastaraamat 2011. RMK, 2012, 50 lk [http://www.rm.k.ee/files/RMK_Aastaraamat_2011.pdf] 01.05.2012
30. **Salumäe, Lauri.** (Rakvere Metsaühistu juhatuse esimees, konsulent). Autori telefoniintervjuu. Üleskirjutus. Rakvere, 15.05.2012
31. State of the World's Forests 2011. Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rome, 2011, 164 lk. [<http://www.fao.org/docrep/013/i2000e/i2000e.pdf>] 02.05.2012
32. Statistikaameti andmebaas. Hõivatud tegevusala. [<http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=TT0200&ti=H%D5IVATUD+TEGEVUSALA+%28EMTAK+2008%29+J%C4RGI&path=../Database/Sotsiaalelu/15Tooturg/02Heivatud/02Aastastatistika/&lang=2>] 02.05.2012
33. **Stiglitz, Joseph.E.** Information and the Change in the Paradigm in Economicst. The American Economic Review, Vol.92, No 3, juuni 2002, lk 460-501 [<http://www.jstor.org.ezproxy.utlib.ee/stable/3083351?&Search=yes&searchText=failures&searchText=information&searchText=market&searchText=asymmetries&searchText=stiglitz&list=hide&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Dinformation%2Basymmetries%2Bmarket%2Bfailures%2Bstiglitz%26gw%3Djtx%26acc%3Don%26prq%3Dinformation%2Basymmetries%2Bmarket%2Bfailures%26Search%3DSearch%26hp%3D25%26wc%3Don&prevSearch=&item=12&ttl=271&returnArticleService=show>] 02.05.2012
34. **Tullus, Hardi.** (Eesti Maaülikool metsakasvatuse osakond, professor). Autori telefoniintervjuu. Üleskirjutus. Rakvere, 17.04.2012

35. The EU Forest Action Plan 2007-2011. European Commission, Agriculture and Rural Development. 128 lk. [http://ec.europa.eu/agriculture/fore/publi/2007_2011/brochure_en.pdf] 02.05.2012

Lisa 1. Euroopa Liidu riikide metsamaa osa riigi kogupindalast 2010. aastal

Allikas: (FRA 2010), autori koostatud

Lisa 2. Küsitlusleht metsaomanikule

Austatud metsaomanik

Olen Tiina Samra ja õpin Tartu Ülikooli majandusteaduskonnas avatud ülikoolis bakalaureuseõppes ning pöördun Teie poole palvega osaleda minu lõputöö raames korraldatavas uuringus "Erametsandustoetused ja nende kasutamine Eestis".

Küsimustele vastamisel palun valige endale kõige sobivaim vastusevariant märgistades see x-ga, osadele küsimustele vastamisel kasutage palun hinnanguskaalat, paari küsimuse vastustena ootan teiepoolseid selgitusi.

Küsimustik on anonüümne ja küsimuste vastuseid ei kasutata muudel eesmärkidel. Küsimustele vastamine võtab aega ca 10-15 minutit.

Lugupidamisega Tiina Samra

1. Millises Eesti piirkonnas ja kui suurt metsamaad omate? Kui Teil on metsaomandid mitmes maakonnas, siis palun märkige maakonna järgi metsamaade suurus hektarites kokku.

metsaomandi asukoht maakonna järgi	metsamaa suurus (ha)

2. Millisesse alasse jääb Teie metsamaa, palun märkida hektarites

metsakategooria	pindala (ha)
sihtkaitsevöönd	
piiranguvöönd	
hoiualad	
püsielupaigad	
Rannad ja kaldad	
Natura 2000 alad	

pärandkultuur	
vääriselupaik	
tulundusmets (ei kehti riiklikud looduskaitse reeglid	
kuskil mujal	

3. Millised alljärgnevatest väärtustest peate oma metsa puhul olulisemateks?

(1-väga oluline, 2-oluline, 3-neutraalne, 4-pigem ei ole oluline, 5-ei ole üldse oluline)

	1	2	3	4	5
Metsamaastiku ilu					
Marjade ja seente korjamine					
Jahindus, jahipidamine					
Turism, puhkemajandus					
Puidu tootmine müügiks					
Puit omatarbeks					
Mets kui investeering tuleviku					
Mets kui pärand					
Elurikkus, looduskaitse					
Loomingulisus (puistute kujundamine)					

4. Kuidas olete omandanud metsandusalaseid teadmisi? *Võib valida mitu varianti.*

- ☐ piirkondlikult tugiisikult või metsakonsulendilt
- ☐ osaledes metsandusalastel koolitustel ja teabepäevadel
- ☐ oman metsanduslikku haridust
- ☐ teistelt metsaomanikelt
- ☐ sõpradelt ja tuttavatelt
- ☐ iseseisvalt iskilikest kogemustest
- ☐ internetist
- ☐ erialakirjandust lugedes
- ☐ mujalt, palun märkige.....

5. Kas metsakinnistu(d) omavad kehtivaid metsainventeerimisandmeid ja on koostatud metsamajandamiskava?

☐ jah   ☐ enamuses jah   ☐ ei

6. Kas olete mõne metsaühistu liige?

☐ jah   ☐ ei

7. Olete Te huvitatud erametsandusetoetuste infost?

☐ jah   ☐ ei

8. Kellelt Te olete saanud infot erametsandusetoetuste kohta? *Võib valida mitu varianti.*

- ☐ piirkondlikult tugiisikult või metsakonsulendilt
- ☐ teistelt metsaomanikelt
- ☐ sõpradelt ja ruttavatelt
- ☐ meediast
- ☐ PRIA või Erametsakeskuse koduleheküljelt
- ☐ ei ole saanud infot
- ☐ mujalt, palun märkida .....

9. Olete Te taotlenud viimasel viiel aastal metsandusalaseid toetusi?

☐ jah (jätkake palun küsimusest nr 11)   ☐ ei (jätkake palun küsimusest nr 10)

10. Millised on põhjused, et Te ei ole taotlenud toetusi viimasel viiel aastal? *Võib valida mitu varianti*

- ☐ taotlemine liiga keeruline;
- ☐ pole olnud vajadust;
- ☐ summa liiga väike;
- ☐ ei teadnud toetustest;
- ☐ toetuse saamisega kaasneb kohustus;
- ☐ liigne bürokraatia;
- ☐ muu põhjus, palun märkida .....

11. Kui vastasite küsimusele nr 9 jah, siis palun märkige millist toetust Te olete kasutanud. *Võib valida mitu varianti.* Kui Te vastasite küsimusele nr 9 „ei”, siis jätke palun see ja järgmine küsimus vahele ja minge edasi küsimuse nr 13 juurde.

- ☐ metsa uuendamise toetus;
- ☐ pärandkultuuri säilitamise toetus;
- ☐ erametsaomanike metsa inventeerimise ja metsamajandamiskava koostamise toetus;
- ☐ vääriselupaiga säilitamise leping;
- ☐ metsa majandusliku väärtuse parandamise investeeringutoetus;
- ☐ metsatulekahju ennetamise investeeringutoetus;
- ☐ Natura 2000 alal asuva erametsamaa kohta antav toetus;
- ☐ midagi muud, palun märkige.....

12. Kuidas hindade toetus(t)e taotluse esitamist? Palun märkige hinnang nende toetuste kohta mida olete taotlenud või mida olete proovinud taotleda.

(1-väga keeruline/raske, 2- piisavalt keeruline, 3-pigem lihtne, 4-väga lihtne)

Toetuse liik	1	2	3	4
Metsade mitmekülgse kasutamise arendamine				
Erametsandusliku ühistegevuse toetamine				
Hooldusraiete tegemine				
Kahjustatud metsa taastamine				
Metsa uuendamine (s.h. maapinna ettevalmistamine; uue metsapõlvkonna rajamine; metsauuenduse hooldamine)				
Noorendike uuendamine ja hooldamine				
Metsateede ja kuivendussüsteemide rekonstrueerimine ja hooldamine				
Natura 2000 alal asuvad erametsamaad				
Pärandkultuuri säilitamine				

13. Milliseid metsanduslikke tegevusi või meetmeid oleks Teie arvates enim tarvis rahaliselt toetada? (1-väga oleks vaja toetada, 2-oleks vaja toetada, 3-pigem ei oleks vaja toetada, 4-toetust pole üldse vaja)

Toetuse liik	1	2	3	4
Metsade mitmekülgse kasutamise arendamine				
Erametsandusliku ühistegevuse toetamine				
Hooldusraiate tegemine				
Kahjustatud metsa taastamine				
Metsa uuendamine (s.h. maapinna ettevalmistamine; uue metsapõlvkonna rajamine; metsauuenduse hooldamine)				
Noorendike uuendamine ja hooldamine				
Metsateede ja kuivendussüsteemide rekonstrueerimine ja hooldamine				
Natura 2000 alal asuvad erametsamaad				
Pärandkultuuri säilitamine				

14. Eraldatud erinevaid erametsandustoetuste valdkondi on Teie arvates

- ☐ vähe
☐ võiks rohkem olla
☐ piisavalt
☐ palju

15. Millised oleksid Teie ettepanekud erametsandustoetuste menetlemise ja jagamise osas?

16. Kas tulumaksu tasumise muudatus alates 2012. aastast toob kaasa aktiivsemat tegevust Teie poolt majandatavates metsades?

- ☐ jah
☐ ei
☐ ei ole sellele mõelnud
☐ ei teadnud muudatusest

17. Teie kui metsaomaniku staatus?

☐ füüsiline isik   ☐ FIE   ☐ juriidiline isik

18. Teie vanus:

☐ aastat

19. Teie sugu:

☐ naine   ☐ mees

Tänan Teid, et leidsite aega küsimustele vastamiseks!

Lisa 3 Intervjuu kava

- 1.Kuidas Te hindate tänast olukorda Eesti erametsanduses vs 10 aastat tagasi?
- 2.Kas Eesti erametsanduse areng on võrreldav meie lähinaabrite erametsanduse arenguga ning millised riigid võiksid olla Eestile eeskujuks?
- 3.Kui teadlikud on erametsaomanikud oma õigustest, kohustustest, võimalustest?
- 4.Kui teadlikud on juriidilisest isikust metsaomanikud oma õigustest, kohustustest, võimalustest?
- 5.Kuidas hindate Eesti erametsandusele suunatud teotuste süsteemi, nii rahalisi, kui ka mitterahalisi?
- 6.Milliseid erametsandusele suunatud toetusi kasutatakse Teie arvates aktiivselt (aktiivsemalt) ja milliseid peaks enam kasutama?
- 7.Kuidas Te suhtute Natura, piirangu- ja sihtkaitsevööndis, hoiu-ja püsielupaikade, pärandkultuuri ja vääriselupaiga toetustesse? Kas need on õiglased, mis võiks olla teisiti?
- 8.Kas Teie arvates on erametsanduses toetatud valdkondi piisavalt ning kas ka toetuste summad/piirmäärad on piisavad?
- 9.Kas riik peaks sekkuma erametsamajandamisesse?
- 10.Kuidas Te hindate erametsaomanikke metsade majandajatena/omanikena?
- 11.Millised on Teie arvates Eesti tulevikuväljavaated erametsanduses?

SUMMARY

SUPPORTS FOR PRIVATE FORESTRY AND THEIR USE IN ESTONIA

Tiina Samra

Forest biodiversity and ecosystem services are essential to the working. The forest is a natural habitat for plants and animals, but it also acts as a carbon separator and takes care for the climate regulation. Forests have a cultural value, as well as providing recreational opportunities and social support. Forest is the main natural vegetation communities in Europe and in Estonia is one of the most forestry share of the European Union countries. Therefore it is important to share information, support and implementation in the forestry. To meet the expectations of society and to ensure compliance with the objectives related to the woods it is required to inform the forest owners of the available natural values of forest and to train them to use environmental forest management techniques. Since a large part of Estonia's forests are privately owned then the sustainability of forest management depends on how private forest owners handle their forests. To motivate forest owners to manage their forests sustainable is crucial for the Estonian forestry development.

Activity in the woods is regulated by legislation, and with various agreements and development plans, based on the Estonian forest policy and on the Estonian law on sustainable development. It also takes into account the environmental objectives of United Nations and European Union as well as their compliance with the performance-oriented activities.

In Estonia the allocation of funding grants are divided into two sides: national grants that are funded by the Estonian state budget, and grants provided by the European Union, funded by European Union Structural Funds and co-financed by Estonia. The grants to support private forestry in Estonia are increased since year 2000 more than

eleven times. Also variety of additional benefits are added. In previous periods big part of grants have been unused, but from year to year the activity of forest owners to apply one, has increased. In a comparative analysis of domestic support in Estonia it is pointed out that our grant system is similar to Finland, Sweden and the Czech Republic. About forestry as well as the development of support systems all interviewers pointed Finland as an example. However, it is omitted to mention that Estonian forestry has quite a long way to get where our northern neighbors are at the moment.

During the completion of thesis number of different studies have been published in a area of private forest owners and their future prospects. This shows that in society greater attention has been started to pay to identifying the needs of private forest owners.

Author conducted a survey among private forest owners. Quite a few responses were received (from 49 respondents), from ten counties. The author finds it is not possible to generalize the views that appeared to all forest owners, but the author also believes that this provides an initial overview of the forest owners opinions. To help to illustrate the survey the author of this thesis also made three semi-structured interviews with experts: with Estonian University of Life Sciences, Silviculture Professor Hardi Tullus, Chairman of Rakvere forestry associations, and forest consult Lauri Salumäe and with an average forest owner in Estonia who has long-term experience- Arvo Asitman.

Survey results showed that it is very important for forest owners to have their own wood to use (up 59,2% of respondents considered it very important). Also appeared that forest owners have mostly applied for grants for forest inventory and forest management preparation plan (30,3% of respondents) and over 32,0% of the private forest owners have been looking for knowledge of forestry and it them independently. 35,7% of respondents have received the information about payments from the regional forestry consulting or from their support person. Since 85,7% of the respondents belonged to a forest cooperative, then a source to forestry-related knowledge, information as well as grants should be forest consult person. Author's opinion is that state support is essential to use forest consults and support persons to provide the right information to the right persons. Also based on the survey results it is required to pay more attention to quality and need for subsidies. Over 60% of respondents considered that it is very important to

support the forest roads and drainage reconstruction and maintenance. Such position was also taken by all three interviewees, about other support measures their opinions were divided.

The purpose of this research was to evaluate the benefits of private forestry and their use in Estonia. Based on the survey results and the specialists opinions it can be concluded that those who want to use the grants have already mostly done so. Financial grants have been allocated enough, but their application should be easier. As the author finds that the study was rather poor, then for further surveys author should get a representative sample of all Estonian forest owners. Conclusions and suggestions from this thesis can be used to organize and inform forest consultants and support staff. Also to achieve forest owner to achieve the highest satisfaction among forest owners and to raise their awareness.